

ວິເຄາະກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມ
ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມກ່ຽວຂ້ອງກັບການຕັດສິນໃຈ
ເພື່ອຮັບຮອງເອົາການສ້າງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ

ຕຽມໄວ້ສໍາລັບແມ່ນໍ້າສາກົນ ແລະສູນກົດໝາຍສິ່ງແວດລ້ອມ
ຈັດຕຽມໂດຍ Steve Higgs
Perkins Coie LLP

ວັນທີ12, ເດືອນຕຸລາ 2011

ຄຳແນະນຳແລະຂໍ້ສະຫລຸບ

ບັນທຶກຊ່ວຍຈຳນີ້ໃຫ້ການວິເຄາະຢ່າງຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍ ກ່ຽວກັບກົດໝາຍແລະຄວາມຮັບຜິດຊອບຫລາຍຢ່າງ ຊຶ່ງສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມກ່ຽວຂ້ອງກັບການຕັດສິນໃຈຂອງສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ (“ສ. ປ. ປ ລາວ”) ເພື່ອຮັບຮອງເອົາການກໍ່ສ້າງໂຄງການໄຟຟ້າພະລັງງານນໍ້າໄຊຍະບູລີ (“ເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ”) ຢູ່ແມ່ນໍ້າຂອງຕອນລຸ່ມ.

ອີງຕາມມາດຕະຖານສາກົນແລ້ວ ເຂື່ອນໄຊຍະບູລີທີ່ໄດ້ສະເໜີໄປນັ້ນ ຈັດວ່າເປັນ “ເຂື່ອນທີ່ໃຫຍ່” ມີຄວາມສູງເກືອບ 50 ແມັດ, ຄວາມກວ້າງ 830 ແມັດ, ມີອ່າງເກັບນໍ້າທີ່ມີຄວາມເລິກຢ່າງໜ້ອຍ 30 ແມັດ ແລະມີໜ້ານໍ້າຍາວຢຽດຂຶ້ນໄປທາງເໜືອນໍ້າລະຫວ່າງ 60 ຫາ 90 ກິໂລແມັດ.¹ ເຂື່ອນໃຫຍ່ພາໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງ ຊຶ່ງຕ້ອງສາມາດຄາດຄະເນໄດ້ລ່ວງໜ້າ, ວິເຄາະໄດ້, ແລກປ່ຽນຄວາມຄິດເຫັນກັນໄດ້ ແລະສາມາດເຮັດໃຫ້ຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບລົງໄດ້ ກ່ອນທີ່ຈະມີການສ້າງເຂື່ອນເຫຼົ່ານີ້. ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ຈຳເປັນຕ້ອງໃຫ້ມີການກຳກັບດູແລເປັນຢ່າງດີ ແລະມີການນຳໃຊ້ກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມ ເມື່ອລັດຖະບານໃດໜຶ່ງຊອກຫາຊ່ອງທາງ ເພື່ອພັດທະນາໂຄງການພະລັງງານໃຫຍ່ ຊຶ່ງມີທ່າອ່ຽງທີ່ຈະເຮັດໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂ້າມຊາຍແດນ ແລະກໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມທຸກຍາກລຳບາກແກ່ປະຊາຊົນ.

ພວກເຮົາຮັບຮູ້ວ່າການພັດທະນາທີ່ຍືນຍົງມີຄວາມສຳຄັນຕໍ່ປະຊາຊົນຂອງ ສ. ປ. ປ ລາວ ແລະຮັບຮູ້ວ່າພະລັງງານມີບົດບາດສຳຄັນທີ່ຈະເຮັດໃຫ້ບັນລຸຈຸດປະສົງນີ້ໄດ້. ແນວໃດກໍດີ ການຊອກຫາຊ່ອງທາງພັດທະນາທີ່ຍືນຍົງໄດ້ນັ້ນຈຳເປັນຢ່າງຍິ່ງ ທີ່ການຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບການພັດທະນາຂອງລັດຖະບານໜຶ່ງ ຕ້ອງໄດ້ມີການວິເຄາະກັນແບບວິພາກວິຈານ ໂດຍໃຫ້ມີການປະເມີນຜົນແລະມີການເປີດເຜີຍຢ່າງຈິງຈັງ ກ່ຽວກັບຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະຜົນກະທົບຕໍ່ສັງຄົມ, ໃຫ້ມີການສົນທະນາກັນຢ່າງເປີດເຜີຍກ່ຽວກັບແຜນການແລະຜົນກະທົບຕ່າງໆຈາກໂຄງການ ໂດຍໃຫ້ປະຊາຊົນມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງນຳຢ່າງມີຄວາມໝາຍ ແລະໃຫ້ມີການດຳເນີນການເພື່ອຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບຊຶ່ງເປັນທີ່ຮູ້ຈັກ ແລະສາມາດຄາດການໄວ້ລ່ວງໜ້າທີ່ໄດ້ສະເໜີໄປແລ້ວນັ້ນ.

ແຕ່ເປັນໜ້າເສຍດາຍ ດັ່ງທີ່ໄດ້ສະຫລຸບໄວ້ໃນທີ່ນີ້ ການປະເມີນຂອງນັກວິທະຍາສາດແລະນັກວິຊາການມີອາຊີບທີ່ເປັນເອກະລາດສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ສຳລັບເຂື່ອນໄຊຍະບູລີແລ້ວ ລັດຖະບານປະສົບຄວາມລົ້ມເຫລວໃນການຕອບສະໜອງຕໍ່ຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການຂັ້ນພື້ນຖານເຫຼົ່ານີ້ ສະນັ້ນເມື່ອບໍ່ມີການວິເຄາະແລະບໍ່ມີການປຶກສາຫາລືກັນອີກຕໍ່ໄປແລ້ວ ກໍຈະບໍ່ສາມາດຕອບສະໜອງຕໍ່ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ໄດ້. ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງໂຄງການ (“EIA”) ຊຶ່ງເປັນພື້ນຖານໃຫ້ແກ່ການປະເມີນໂຄງການທີ່ແຈ້ງໄປນັ້ນ ຍັງບໍ່ທັນ

ພຽງພໍແລະບໍ່ຄົບຖ້ວນສົມບູນ. ຂັ້ນໄດທາງຜ່ານຂອງປາຢູ່ໃນເຂື່ອນທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນ ບໍ່ແທດ ເໝາະທີ່ຈະບັນຈຸຄວາມຫລາກຫລາຍແລະຈຳນວນມະຫາສານຂອງປາໄດ້ ຊຶ່ງມີແນວໂນ້ມ ທີ່ຈະເປັນເຂດທີ່ພາໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນ ແລະຜູ້ຊ່ຽວຊານສະຫລຸບວ່າໂຄງການນີ້ສາ ມາດເຮັດໃຫ້ຊະນິດພັນປາທີ່ຫາຍາກສູນພັນໄປ ໃນຂະນະດຽວກັນກໍຈະເຮັດໃຫ້ປາອື່ນໆ ຕົກຢູ່ໃນສະພາບສ່ຽງໃກ້ຈະສູນພັນ. ລັດຖະບານປະເທດໃກ້ຄຽງທີ່ໃຊ້ສາຍນໍ້ານີ້ຮ່ວມກັນ ຄື ກຳປູເຈຍ, ໄທແລະຫວຽດນາມໄດ້ສະແດງຄວາມວິຕົກກັງວົນຂອງຕົນ ຫລືບອກກ່າວເຖິງ ຄວາມກັງວົນໃຈຂອງຜູ້ທີ່ມີສ່ວນໄດ້ສ່ວນເສຍຂອງຕົນວ່າຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນຈະກໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນ ກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂ້າມຊາຍແດນທີ່ບໍ່ສາມາດບັນເທົາລົງໄດ້ຢູ່ໃນຂອບເຂດອຳນາດທີ່ຕົນ ມີຕາມລຳດັບ. ສຳລັບໂຄງການນີ້ມີຄວາມສຳຄັນຢ່າງຍິ່ງທີ່ຕ້ອງຕອບສະໜອງຄວາມຄາດ ຫວັງລະຫວ່າງປະເທດຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ເພາະວ່າເຂື່ອນໄຊຍະບູລີແມ່ນເຂື່ອນທຳອິດໃນຈຳ ນວນສິບເອັດເຂື່ອນທີ່ສະເໜີສ້າງຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງຕອນລຸ່ມ ຊຶ່ງແມ່ນແມ່ນໍ້າຂ້າມຊາຍແດນ ທີ່ມີຄວາມສຳຄັນເປັນພິເສດຕໍ່ປະເທດໃກ້ຄຽງແລະຊຸມຊົນລະຫວ່າງປະເທດ.

ສານຍຸຕິທຳລະຫວ່າງປະເທດ (“ICJ”) ອະທິບາຍໄວ້ວ່າກົດເກນຊຶ່ງເປັນຫົວໃຈຫລັກຂອງກົດ ໝາຍລະຫວ່າງປະເທດກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມມີດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

ສິ່ງແວດລ້ອມບໍ່ແມ່ນນາມມະທຳ ແຕ່ສະແດງເຖິງພື້ນທີ່ຂອງສິ່ງທີ່ມີຊີວິດ, ຄຸນນະພາບ ຊີວິດ ແລະມະນຸດທີ່ມີພະລານາໄມສົມບູນດີ ລວມທັງຄົນຮຸ່ນໃໝ່ທີ່ຍັງບໍ່ທັນເກີດ. ພັນທະລວມທີ່ປະເທດຕ່າງໆຈະຕ້ອງເຮັດໃຫ້ເກີດຂຶ້ນຄືຮັບປະກັນເຮັດໃຫ້ກົດຈະກຳທີ່ຢູ່ ພາຍໃຕ້ຂອບເຂດອຳນາດທີ່ຕົນມີນັ້ນ ໃຫ້ຄວບຄຸມເຖິງການໃຫ້ຄວາມເຄົາລົບຕໍ່ສິ່ງ ແວດລ້ອມຂອງປະເທດອື່ນຫລືຕໍ່ຂົງເຂດຢູ່ນອກເໜືອຄວາມຄວບຄຸມລະດັບຊາດນັ້ນ ບັດນີ້ໃຫ້ເປັນສ່ວນສຳຄັນອັນໜຶ່ງຂອງກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບສິ່ງ ແວດລ້ອມ.²

ບັນທຶກຊ່ວຍຈຳນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນພາບຂອງກົດເກນອັນນີ້ດ້ວຍທ້າປະເດັນກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມ ລະຫວ່າງປະເທດ ຊຶ່ງ ສ. ປ. ປ ລາວ ມີຫລືອາດລະເມີດໄດ້ ຖ້າອະນຸຍາດໃຫ້ມີການສ້າງ ເຂື່ອນໄຊຍະບູລີດັ່ງທີ່ສະເໜີໄປ ໂດຍບໍ່ມີການປະເມີນຜົນກະທົບຂອງໂຄງການທີ່ມີຕໍ່ສິ່ງແວດ ລ້ອມຕື່ມອີກ, ບໍ່ມີການລິເລີ່ມຕື່ມອີກເພື່ອໃຫ້ປະຊາຊົນມີສ່ວນຮ່ວມໃນຂະບວນການປຶກສາ ຫາລື, ປະເມີນຜົນແລະບັນທຶກເປັນເອກະສານກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຂ້າມຊາຍແດນທີ່ມີແນວ ໂນ້ມຈະເກີດຂຶ້ນໄດ້ ແລະໃຫ້ໂອກາດແກ່ສາມລັດຖະບານອື່ນຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງຕອນລຸ່ມໄດ້ ສະຫລຸບຂະບວນການປະຕິບັດເລື່ອງການແຈ້ງເຕືອນ, ການປຶກສາຫາລືລ່ວງໜ້າແລະຂໍ້ຕົກລົງ (“PNPCA”) ຢ່າງຖືກຕ້ອງ ອີງຕາມຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງ.³ ພວກເຮົາໃຫ້ປະເດັນທຶກ ຂໍ້ຂອງກົດໝາຍ ເພື່ອໃຫ້ເຫັນພາບຄວາມເປັນຈິງວ່າລັດຖະບານອື່ນສາມປະເທດທີ່ຢູ່ນໍ້າຂອງ

ຕອນລຸ່ມ (ກຳປູເຈຍ, ໄທແລະຫວຽດນາມ) ມີສິດທິແລະໜ້າທີ່ພົວພັນກັນ ໃນການປົກປ້ອງ ການນຳໃຊ້ແມ່ນ້ຳຂອງຮ່ວມກັນ.

ສະຫຼຸບແລ້ວ ການທົບທວນຄືນກົດໝາຍຫລາຍຢ່າງລະຫວ່າງປະເທດກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະຫຼັກການຄວາມຈິງທີ່ໄດ້ກ່າວອ້າງໃນທີ່ນີ້⁴ ນຳໄປສູ່ຂໍ້ສະຫຼຸບດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

1. ຄວນມີການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຄືນອີກ ສຳລັບເຂື່ອນໄຊຍະບູລີເພື່ອ ໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບຄວາມຄາດຫວັງຂອງນາງຊາດ ທີ່ມີຕໍ່ເຂື່ອນໃຫຍ່ຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳຂ້າມ ຊາຍແດນ ໂດຍໃຫ້ມີການວິເຄາະຢ່າງລະອຽດກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຂ້າມຊາຍແດນທີ່ ຄາດວ່າຈະເກີດຂຶ້ນຈາກໂຄງການນີ້
2. ເນື່ອງຈາກວ່າການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ມີຂໍ້ຂາດຕົກບົກຜ່ອງ ແລະບໍ່ ໃຫ້ປະຊາຊົນຮູ້ກ່ອນໜ້າທີ່ຈະມີຂະບວນການເຂົ້າຮ່ວມແລະປຶກສາຫາລືກັບປະຊາຊົນ ຂະບວນການເຫຼົ່ານີ້ຈຶ່ງມີການປະນີປະນອມກັນຢ່າງຈິງຈັງ. ເມື່ອການປະເມີນ ຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມສຳເລັດແລ້ວ ການວິເຄາະຄວນເປັນພື້ນຖານ ເພື່ອໃຫ້ປະ ຊາຊົນໄດ້ເຂົ້າມາມີສ່ວນຮ່ວມແລະປຶກສາຫາລືກັນຢ່າງສົມເຫດສົມຜົນ ກ່ຽວກັບເຂື່ອນ ອັນນີ້ຢູ່ໃນ ສ. ປ. ປ ລາວ ແລະຢູ່ໃນສາມປະເທດອື່ນທີ່ຢູ່ແມ່ນ້ຳຂອງຕອນລຸ່ມ.
3. ການຕັດສິນໃຈທີ່ຈະຮັບຮອງເອົາເຂື່ອນໄຊຍະບູລີດັ່ງທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນ ມີແນວໂນ້ມຈະ ກໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ຊີວະນາໆພັນ ທີ່ໃຊ້ຮ່ວມກັນກັບປະເທດອື່ນໆ ເປັນການ ລະເມີດໜ້າທີ່ໂດຍ ສ. ປ. ປ ລາວ ອີງຕາມສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍຄວາມຫລາກ ຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນ.
4. ການຕັດສິນໃຈທີ່ຈະຮັບຮອງເອົາເຂື່ອນໄຊຍະບູລີດັ່ງທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນ ມີແນວໂນ້ມຈະ ສ້າງຄວາມເສຍຫາຍທີ່ບໍ່ເພິ່ງປາຖະໜາໃຫ້ແກ່ປະເທດໃກ້ຄຽງ ເປັນການຜ່າຜົນໜ້າ ທີ່ໂດຍ ສ. ປ. ປ ລາວ ໃນການປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍຂ້າມຊາຍແດນ.
5. ການຕັດສິນໃຈທີ່ຈະຮັບຮອງເອົາເຂື່ອນໄຊຍະບູລີດັ່ງທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນ ເປັນການລະ ເມີດຫຼັກການໃຊ້ມາດຕະການປ້ອງກັນລ່ວງໜ້າໄວ້ກ່ອນ ເພາະວ່າການຕັດສິນໃຈ ນີ້ປະສົບຄວາມລົ້ມເຫລວທີ່ຈະກ່າວເຖິງຄວາມບໍ່ແນ່ນອນແລະຄວາມວິຕົກກັງວົນທີ່ ຄົນໃຫ້ຄວາມສົນໃຈກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນ ແລະບໍ່ສາມາດສະແດງໃຫ້ເຫັນ ໄດ້ວ່າການຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບເຫຼົ່ານີ້ ທີ່ໄດ້ສະເໜີໄປນັ້ນມີແນວໂນ້ມຈະປະສົບ ຜົນສຳເລັດໄດ້.

6. ກຳປູເຈຍ, ໄທແລະຫວຽດນາມມີສິດທິແລະໜ້າທີ່ໃນການປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ເຂື່ອນໄຊຍະບູລີມີຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ແມ່ນ້ຳຂອງໄດ້. ລັດຖະບານເຫລົ່ານີ້ມີສິດທິທີ່ຈະໄດ້ຮັບເງິນຊົດເຊີຍເພື່ອປົວແປງຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີນັ້ນ ຢູ່ໃນຂອບເຂດອຳນາດທີ່ຕົນມີຕາມລຳດັບ.

ປະເດັນທາງກົດໝາຍເຫລົ່ານີ້ສາມາດໃຫ້ເງື່ອນໄຂບາງຢ່າງສຳລັບການປຶກສາຫາລືກັນທີ່ຈະມີຂຶ້ນໃນເດືອນພະຈິກ 2011 ເມື່ອພວກເຮົາເຂົ້າໃຈວ່າສະພາຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງວາງແຜນທີ່ຈະພົບປະກັນ ເພື່ອປຶກສາຫາລືຂະບວນການດຳເນີນງານເລື່ອງການແຈ້ງເຕືອນ, ປຶກສາຫາລືລ່ວງໜ້າແລະຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບເຂື່ອນໄຊຍະບູລີໃນອະນາຄົດວ່າຈະສ້າງເຂື່ອນນີ້ ຫລືອາດຈະບໍ່ສ້າງ. ເພື່ອຊ່ວຍການປຶກສາຫາລືກັນນີ້ ພວກເຮົາຂໍສະຫລຸບບັນທຶກຊ່ວຍຈຳນີ້ດ້ວຍຂໍ້ສະເໜີສາມຢ່າງ ຊຶ່ງລັດຖະບານໜຶ່ງຫລືຫລາຍລັດຖະບານອາດນຳໄປປະຕິບັດໄດ້ ເພື່ອແກ້ໄຂຂໍ້ພິພາດກ່ຽວກັບວ່າຈະສ້າງເຂື່ອນຫລືບໍ່ ຫລືວ່າຈະສ້າງແນວໃດ.

ໃນທີ່ນີ້ພວກເຮົາຂໍຢ້າວ່າບັນທຶກສອງສະບັບເວົ້າເຖິງການຕັກເຕືອນກ່ຽວກັບການນຳໃຊ້ການວິເຄາະທີ່ຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍສະບັບນີ້. ອັນທຳອິດ ບົດວິເຄາະນີ້ໄດ້ເວົ້າເຖິງພັນທະຫລາຍຢ່າງທີ່ ສ. ປ. ປ ລາວ ຕ້ອງເຮັດ ກ່ຽວກັບສະພາບແວດລ້ອມລະຫວ່າງປະເທດ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ເວົ້າເຖິງພັນທະທັງໝົດລະຫວ່າງປະເທດ ລວມທັງພັນທະທຸກຢ່າງຢູ່ໃນຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂອງ ຫລືກົດໝາຍກ່ຽວກັບສິດທິມະນຸດ ທັງບໍ່ໄດ້ເນັ້ນໃສ່ກົດໝາຍພາຍໃນປະເທດຂອງ ສ. ປ. ປ ລາວ ຫລືລັດຖະບານອື່ນຂອງສາມປະເທດທີ່ອາໄສລຽບຕາມແຄມນ້ຳ. ກ່ຽວກັບຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂອງນັ້ນ ຈົດໝາຍຂອງພວກເຮົາລົງວັນທີ 5 ກໍລະກົດ 2011 ໄດ້ເນັ້ນຄວາມສົນໃຈໃສ່ຄວາມຮັບຜິດຊອບທີ່ຊັດເຈນແລະກ່ຽວຂ້ອງກັນຫລາຍຢ່າງຂອງ ສ. ປ. ປ ລາວ ຊຶ່ງໃນທັດສະນະຂອງພວກເຮົາແລ້ວ ຄວນມີການພິຈາລະນາກົດໝາຍສຳຄັນນີ້ ເພື່ອນຳໄປໃຊ້ໃນການແກ້ໄຂຂໍ້ພິພາດກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂ້າມຊາຍແດນສາຍນີ້.⁵ ກ່ຽວກັບກົດໝາຍອື່ນໆທັງໝົດຊຶ່ງມີທຳແຮງໃນການນຳໃຊ້ໄດ້ນັ້ນ ເປັນໜ້າເສຍດາຍວ່າ ຫລາຍຂໍ້ມີແນວໂນ້ມຈະກ່ຽວຂ້ອງກັນຢູ່ ຖ້າຫາກແລະເວລາໃດຫາກເກີດມີຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ຫລືຕໍ່ເສດຖະກິດສັງຄົມ.

ອັນທີສອງ ມີຄວາມຈຳເປັນຢ່າງຮີບດ່ວນໃຫ້ມີການປະເມີນເພີ່ມເຕີມໂດຍທີ່ປຶກສາຂອງສາມຝ່າຍກ່ຽວກັບຄວາມເປັນຈິງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງເພື່ອນຳໄປໃຊ້ກັບກົດໝາຍ ເພາະວ່າການນຳໃຊ້ກົດໝາຍແມ່ນການຂັບເຄື່ອນຄວາມເປັນຈິງ. ພວກເຮົາບໍ່ໄດ້ດຳເນີນການທົບທວນຄືນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຢ່າງລະອຽດຂອງຕົນເອງ ເພື່ອກຳນົດວ່າເອກະສານເວົ້າເຖິງການຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບໂຄງການນີ້ຫລືໂຄງການອື່ນສອດຄ່ອງກັບຄວາມຄາດຫວັງຂອງນາໆຊາດບໍ່ ສຳລັບເຂື່ອນໃຫຍ່ບ່ອນໜຶ່ງ. ແທນທີ່ຈະເຮັດແນວນັ້ນ ພວກເຮົາໄດ້ອີງໃສ່ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມທີ່ຂຽນເປັນລາຍລັກອັກສອນເຮັດຂຶ້ນໂດຍນັກວິທະຍາສາດ ແລະ

ນັກວິຊາການມີອາຊີບ⁶ ລວມທັງບົດລາຍງານ⁷ ການທົບທວນຄືນກ່ອນໜ້າການປຶກສາຫາລືກັນ ກ່ຽວກັບໂຄງການຂອງກອງເລຂາຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງນໍາອີກ. ໜຶ່ງໃນຂໍ້ສະເໜີສຳ ຄັນຂອງພວກເຮົາລະບຸໄວ້ຢູ່ຂ້າງລຸ່ມ ແມ່ນສຳລັບການວິເຄາະຕ່າງໆທີ່ມີລັກສະນະເອກະລາດ ຫລາຍຂຶ້ນຂອງເອກະສານທັງໝົດ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບໂຄງການນີ້. ຕົວຢ່າງ ການວິເຄາະທີ່ເນັ້ນໃສ່ການຮັບປະກັນຜົນກະທົບສະສົມຂອງໂຄງການນີ້ ອີງຕາມໂຄງການ ອື່ນໆທັງໝົດທີ່ສະເໜີຈະສ້າງຢູ່ຕາມສາຂາແມ່ນ້ຳຂອງແລະຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳຂອງສາຍຫລັກ. ເຂື່ອນ ພວກນີ້ຈະປ່ຽນແປງຄຸນສົມບັດທາງດ້ານກາຍະພາບ, ດ້ານຊີວະວິທະຍາແລະດ້ານເຄມີຢູ່ໃນ ແມ່ນ້ຳສາຍໜຶ່ງ ແລະສາມາດມີຜົນກະທົບຕໍ່ຊຸມຊົນໃນລັກສະນະຊັບຊ້ອນ ຈຶ່ງຄວນໃຫ້ມີການ ປະເມີນຜົນແລະທຳຄວາມເຂົ້າໃຈກັນຢ່າງຄົບຖ້ວນ ກ່ອນທີ່ຈະສ້າງເຂື່ອນໜຶ່ງຂຶ້ນມາ.

ສົນທະນາແລກປ່ຽນກັນ

1. ຄວນມີການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມອີກຕື່ມ ສຳລັບເຂື່ອນໄຊຍະ ບູລີເພື່ອໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບຄວາມຄາດຫວັງຂອງນາງຊາດ ທີ່ມີຕໍ່ເຂື່ອນໃຫຍ່ ຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳຂ້າມຊາຍແດນ ໂດຍໃຫ້ມີການວິເຄາະຢ່າງລະອຽດກ່ຽວກັບຜົນ ກະທົບຂ້າມຊາຍແດນທີ່ຄາດວ່າຈະເກີດຂຶ້ນຈາກໂຄງການນີ້

ລັດຖະບານຕ່າງໆຈຳເປັນຕ້ອງດຳເນີນການວິເຄາະຢ່າງລະອຽດກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມ ຊຶ່ງເປັນ ທີ່ຮູ້ຈັກກັນດີວ່າແມ່ນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ. ອົງການພະລັງງານລະຫວ່າງປະ ເທດໃຫ້ຄຳນິຍາມການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມໄວ້ດັ່ງນີ້:

ການລະບຸ, ການໃຫ້ຄຳອະທິບາຍ ແລະການປະເມີນຜົນກະທົບໂດຍກົງແລະໂດຍ ທາງອ້ອມຂອງໂຄງການໜຶ່ງຕໍ່: ມະນຸດ, ສັດແລະພືດ; ດິນ, ນ້ຳ, ດິນຟ້າອາກາດແລະ ຫັດສະນີຍະພາບ; ປະຕິສຳພັນຂອງປັດໃຈເຫລົ່ານີ້; ແລະຕໍ່ຊັບສິນທາງວັດຖຸ ແລະມໍ ລະດົກທາງວັດທະນະທຳ.⁸

ຄວາມຈຳເປັນໃນການເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຢ່າງມີຄວາມໝາຍນີ້ ແມ່ນ ໜ້າທີ່ອັນໜຶ່ງທີ່ຕ້ອງເຮັດຊຶ່ງເປັນຈຸດເລີ່ມຕົ້ນທີ່ສຳຄັນອີງຕາມກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ ກ່ອນ ທີ່ລັດຖະບານໜຶ່ງອາດຈະເດີນໜ້າໂຄງການພັດທະນາໃດໜຶ່ງທີ່ໃຫຍ່ ຊຶ່ງມີແນວໂນ້ມທີ່ຈະພາ ໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຂ້າມຊາຍແດນ ຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມແລະປະຊາກອນມະນຸດ. ຄວາມຈຳ ເປັນອັນນີ້ໄດ້ຮັບການຍືນຍັນເມື່ອບໍ່ດົນມານີ້ໂດຍສານຍຸຕິທຳລະຫວ່າງປະເທດ ໃນການຕັດສິນ ຂອງຕົນໃນປີ 2010 ກ່ຽວກັບ *ໂຮງງານເຫຍື້ອກະດາດຢູ່ແມ່ນ້ຳອູຣູກວາຍ (ເປັນບັນຫາຂັດ ແຍ່ງກັນລະຫວ່າງອາເຈັບຕີນາແລະອູຣູກວາຍ)*

ຢູ່ໃນກົດໝາຍທົ່ວໄປລະຫວ່າງປະເທດ ປັດຈຸບັນອາດມີການພິຈາລະນາເຖິງຄວາມ
ຈຳເປັນຕ້ອງດຳເນີນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ຢູ່ບ່ອນທີ່ມີຄວາມສ່ຽງ
ວ່າກິດຈະກຳທາງດ້ານອຸດສາຫະກຳທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນ ອາດຈະມີຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຢ່າງ
ໃຫຍ່ຫລວງຢູ່ໃນສະພາບເງື່ອນໄຂຂ້າມຊາຍແດນ ໂດຍສະເພາະຕໍ່ຊັບພະຍາກອນທີ່
ໃຊ້ຮ່ວມກັນ. ນອກຈາກນີ້ຄວາມອຸດສາຫະ, ໜ້າທີ່ເຝົ້າລະວັງໄພອັນຕະລາຍ ແລະ
ການປ້ອງກັນທີ່ສະແດງອອກນັ້ນ ອາດຈະບໍ່ໄດ້ຮັບການພິຈາລະນາໃຫ້ປະຕິບັດໄດ້
ຖ້າຫາກວຽກງານຂອງຝ່າຍໜຶ່ງທີ່ກຳລັງວາງແຜນຢູ່ນັ້ນ ມີແນວໂນ້ມທີ່ຈະມີຜົນກະທົບ
ຕໍ່ຮູບແບບການດຳລົງຢູ່ຂອງແມ່ນ້ຳສາຍນີ້ ຫລືຄຸນນະພາບນ້ຳຂອງມັນ ໂດຍບໍ່ໄດ້ມີ
ການດຳເນີນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ຊຶ່ງເປັນຜົນກະທົບທີ່ອາດເກີດ
ຂຶ້ນຈາກວຽກງານດັ່ງກ່າວ.⁹

ສິນທິສັນຍາກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຢູ່ໃນສະພາບເງື່ອນໄຂຂ້າມຊາຍ
ແດນອັນໜຶ່ງສະແດງໃຫ້ເຫັນຈຸດປະສົງຊຶ່ງເປັນທີ່ຍອມຮັບກັນດີ ສຳລັບການປະເມີນຜົນກະ
ທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ເຊັ່ນວ່າມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງ:

- (1) “ໃຫ້ການພິຈາລະນາຢ່າງຊັດເຈນຕໍ່ປັດໃຈດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມຢູ່ໃນຂັ້ນຕອນເລີ່ມຕົ້ນ
ໃນຂະບວນການຕັດສິນໃຈ ໂດຍນຳໃຊ້ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ...
ເປັນເຄື່ອງມືຈຳເປັນອັນໜຶ່ງ ເພື່ອປັບປຸງຄຸນນະພາບຂອງຂໍ້ມູນນຳສະເໜີໃຫ້ແກ່ຜູ້ມີ
ອຳນາດໃນການຕັດສິນໃຈ ເພື່ອໃຫ້ການຕັດສິນໃຈມີຄວາມໜັກແໜ້ນກ່ຽວກັບສິ່ງ
ແວດລ້ອມ ສາມາດກາຍເປັນຄວາມເອົາໃຈໃສ່ຢ່າງຮອບຄອບ ເຮັດໃຫ້ຜົນກະທົບຢ່າງ
ໃຫຍ່ຫລວງທີ່ບໍ່ດີນີ້ມີໜ້ອຍທີ່ສຸດ ໂດຍສະເພາະຢູ່ໃນສະພາບເງື່ອນໄຂຂ້າມຊາຍ
ແດນ,”
- (2) “ວາງ...ລະບຽບຫລັກການກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ເພື່ອອະນຸ
ຍາດໃຫ້ປະຊາຊົນມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະກະກຽມເຮັດເອກະສານກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນ
ກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ,” ແລະ
- (3) “ດຳເນີນການ [ປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ] ກ່ອນໜ້າທີ່ຈະມີການຕັດສິນໃຈອະ
ນຸຍາດໃຫ້ ຫລືດຳເນີນກິດຈະກຳທີ່ສະເໜີໄປ [ເຊັ່ນ ເຂື່ອນໃຫຍ່ອັນໜຶ່ງ].”¹⁰

ສຳລັບເຂື່ອນໄຊຍະບູລີແລ້ວ ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມປະສົບຄວາມລົ້ມເຫລວ
ໃນການບັນລຸຈຸດປະສົງເຫລົ່ານີ້. ຢ່າງໜ້ອຍການປະເມີນຜົນສີ່ເທື່ອທີ່ແຍກຈາກກັນຂອງ
ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ເວົ້າເຖິງຂໍ້ບົກຜ່ອງຂອງເຂື່ອນນີ້ ເມື່ອມາສົມທຽບໃສ່

ຄວາມຄາດຫວັງຂອງນາງຊາດ ສຳລັບການພັດທະນາທີ່ຍິ່ງໃຫຍ່ນີ້. ການທົບທວນຄືນໂຄງການໂດຍກອງເລຂາຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງຍັງສະແດງຄວາມວິຕົກກັງວົນຢ່າງຈິງຈັງກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຂອງໂຄງການນີ້ຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນຳອີກ.

ນັກວິທະຍາສາດແລະຜູ້ຊ່ຽວຊານດ້ານເຂື່ອນ ບາແຣນ ເອ ອໍ [Baran et al] ໄດ້ທຳການປະເມີນຜົນອັນໜຶ່ງທີ່ມີລັກສະນະວິພາກວິຈານຢ່າງຫລວງຫລາຍ ຢູ່ໃນການທົບທວນຄືນຢ່າງລະອຽດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ໃນໝວດທີ່ກ່ຽວກັບປາແລະການປະມົງຂອງການສຶກສາຄວາມເປັນໄປໄດ້ຂອງໂຄງການແລະການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ໂດຍເນັ້ນໜັກສະເພາະກ່ຽວກັບເສັ້ນທາງຜ່ານຂອງປາທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນ ເປັນມາດຕະການຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ. ເປັນທີ່ຊັດເຈນແລ້ວວ່າ ມາດຕະຖານສຳລັບການທົບທວນຄືນນີ້ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນທິດທາງແນະນຳທີ່ອອກໃຫ້ໂດຍທະນາຄານພັດທະນາອາຊີ, ສະມາຄົມລະຫວ່າງປະເທດເພື່ອປະເມີນຜົນກະທົບ, ສະມາຄົມພະລັງງານນ້ຳລະຫວ່າງປະເທດ ແລະຄະນະກຳມາທິການໂລກກ່ຽວກັບເຂື່ອນຕ່າງໆ.¹¹ ບັນດາຜູ້ຊຽນໄດ້ສະຫລຸບການປະເມີນຂອງຕົນໄວ້ວ່າ:

ຊ່ອງຫວ່າງຂອງການປະເມີນເຮັດໃຫ້ສະຫລຸບໄດ້ວ່າ ການປະເມີນຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ບໍ່ສອດຄ່ອງກັບມາດຕະຖານສາກົນກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ. ການປະເມີນຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ບໍ່ໄດ້ຕອບຄຳຖາມກ່ຽວກັບທຳມະຊາດ, ຄວາມໃຫຍ່ຫລວງແລະຂອບເຂດຜົນກະທົບທີ່ອາດຈະເກີດຂຶ້ນຈາກໂຄງການນີ້ເລີຍ ຫລືສະຫລຸບເອົາໂດຍບໍ່ມີສິ່ງຍືນຍັນວ່າຜົນກະທົບເຫລົ່ານີ້ຈະບໍ່ມີຫລວງຫລາຍ.

ດັ່ງນັ້ນຈິ່ງມີຂໍ້ສະເໜີໃຫ້ມີການກວດຄືນອີກກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບຈາກໂຄງການຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ເພື່ອໃຫ້ກວມເອົາບັນຫາຜົນກະທົບຂ້າມຊາຍແດນ ແລະບັນຫາກ່ຽວກັບມາດຕະການຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບ ເປັນການຕອບຄຳຖາມຕາມແນວທາງການປະຕິບັດທີ່ສຸດລະຫວ່າງປະເທດ. ນອກຈາກການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມແລ້ວ ຈຳເປັນຕ້ອງມີການປະເມີນຜົນກະທົບສະສົມ ໂດຍເນັ້ນໃສ່ຜົນກະທົບທີ່ອາດຈະເກີດຂຶ້ນຍ້ອນເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ລວມທັງເຂື່ອນອື່ນ 47 ບ່ອນ ຊຶ່ງຈະປະກົດຂຶ້ນໃນອ່າງນ້ຳຂອງໃນປີ 2015.

ໂດຍລວມແລ້ວ ສິ່ງອຳນວຍຄວາມສະດວກສຳລັບເສັ້ນທາງຜ່ານຂອງປາທີ່ສະເໜີໄປເພື່ອຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບຈາກໂຄງການເຂື່ອນໄຊຍະບູລີກ່ຽວກັບການອົບພະຍົບຂອງປານັ້ນ ສອດຄ່ອງກັບ 4 ປະເດັນໃນຈຳນວນ 30 ປະເດັນທີ່ຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງໄດ້ແນະນຳໃຫ້ “ການແນະນຳການອອກແບບໃນເບື້ອງຕົ້ນ ສຳລັບເຂື່ອນທີ່

ສະເໜີສ້າງຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳສາຍຫລັກໃນອ່າງນ້ຳຂອງຕອນລຸ່ມ”, ແຕ່ປະເດັນເຫລົ່ານີ້ບໍ່ສອດຄ່ອງແລະບໍ່ມີສິ່ງຢືນຢັນກ່ຽວກັບຄວາມສອດຄ່ອງຂອງ 19 ປະເດັນໃນຈຳນວນ 30 ປະເດັນນີ້ເລີຍ. ສິ່ງອຳນວຍຄວາມສະດວກສຳລັບເສັ້ນທາງຜ່ານຂອງປາບໍ່ໄດ້ອີງໃສ່ການທົດລອງ, ລັກສະນະບາງດ້ານຂອງສິ່ງເຫລົ່ານີ້ກໍບໍ່ໄດ້ບອກຢ່າງລະອຽດແນ່ນອນ ແລະລັກສະນະພິເສດຫລາຍຢ່າງຂອງສິ່ງເຫລົ່ານີ້ມີແນວໂນ້ມບໍ່ແທດເໝາະກັບເສັ້ນທາງຜ່ານຂອງຊະນິດພັນປາທີ່ແຜ່ຫລາຍຢູ່ໃນນ້ຳຂອງ.¹²

ສາດສະດາຈານແລນຊາ ຈາກມະຫາວິທະຍາໄລ ແມຊາຈູເຊັດ, ແອັມເຮິສຕ໌, ແອມເອ, ສະຫະລັດອາເມຣິກາ [Professor Lanza of the University of Massachusetts, Amherst, MA, USA] ໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ສະຫລຸບໃນລັກສະນະວິທາງວິທະຍາແບບດຽວກັນວ່າ “ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມມີເຄື່ອງໝາຍບົ່ງບອກເຖິງການຂາດຄວາມຊັດເຈນ ປະກອບດ້ວຍຂໍ້ຄວາມຫລາຍຢ່າງທີ່ຂັດແຍ່ງກັນ ແລະໃນທັດສະນະທາງວິຊາການແລ້ວບໍ່ສາມາດຍອມຮັບໄດ້,” “ການປະເມີນຜົນທີ່ມີຄຸນນະພາບຕໍ່າແບບນີ້ບໍ່ມີຄວາມຮັບຜິດຊອບສູງ ເພື່ອເປັນການສະໜັບສະໜູນເຂື່ອນທຳອິດທີ່ສະເໜີສ້າງຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳຂອງສາຍຫລັກຕອນລຸ່ມ,” “ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມບໍ່ຄົບຖ້ວນສົມບູນແລະເຮັດງ່າຍເກີນໄປ ເມື່ອເວົ້າເຖິງຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນທີ່ມີຕໍ່ຊັບພະຍາກອນນິເວດວິທະຍາ, ຊຶ່ງປະກອບດ້ວຍຄຸນນະພາບຂອງນ້ຳ, ນິເວດວິທະຍາທາງນ້ຳ, ການປະມົງແລະສາທາລະນະສຸກ. ສັງເກດໄດ້ວ່າ ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ ຂໍ້ມູນສຳຄັນຢ່າງຍິ່ງບໍ່ໄດ້ຖືກບັນຈຸໄວ້ໃນບົດລາຍງານນີ້ເລີຍ ແລະກໍບໍ່ມີການເວົ້າເຖິງບັນຫາສຳຄັນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບສິ່ງແວດລ້ອມເລີຍ” ແລະ “ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມບໍ່ໄດ້ສະແດງອອກໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມເຂົ້າໃຈວ່າ ແມ່ນ້ຳທຳໜ້າທີ່ແນວໃດ ແລະໄປເນັ້ນໃສ່ປະລິມານຂອງນ້ຳໄຫລ ຊຶ່ງແມ່ນມີຕິດຽວເທົ່ານັ້ນຂອງລະບົບນິເວດວິທະຍາແມ່ນ້ຳຂອງ.”¹³ ແບບດຽວກັນກັບ ດຣ. ໂຮແກນ ຈາກມະຫາວິທະຍາໄລເນວາດາ, ຮີໂນ, ສະຫະລັດອາເມຣິກາ [Dr. Hogan of the University of Nevada, Reno, USA] ເວົ້າເຖິງການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ວ່າ “ຂາດຕົກບົກຜ່ອງຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງ”¹⁴ ແລະ ເບັກ ນັກສຶກສາຕຽມປະລິນຍາເອກສະຫລຸບໄວ້ວ່າ “ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ ປະເມີນຕໍ່າເກີນໄປກ່ຽວກັບຂະໜາດແລະຄວາມໃຫຍ່ຫລວງຂອງຜົນກະທົບ, ຢູ່ໃນໝົດທຸກຂະແໜງການ...”¹⁵

ຢູ່ໃນບົດລາຍງານການທົດທວນຄືນກ່ຽວກັບໂຄງການຂອງຕົນນັ້ນ ກອງເລຂາຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງຍັງໄດ້ສະຫລຸບເຖິງຄວາມວິຕົກກັງວົນຫລາຍຢ່າງກ່ຽວກັບໂຄງການນີ້. ຕົວຢ່າງ ກຸ່ມຜູ້ຊ່ຽວຊານດ້ານການປະມົງຂອງກອງເລຂານີ້ “ໄດ້ສະຫລຸບວ່າການອອກແບບຂັ້ນໄດເສັ້ນທາງຜ່ານຂອງປາ ເພື່ອໃຫ້ປາອົບພະຍົບຂຶ້ນໄປເໝືອນນ້ຳແລະລົງໄປລຸ່ມນ້ຳສຳລັບປາໃຫຍ່ກໍຄືປາເກີດໃໝ່ແລະປານ້ອຍນັ້ນ ຈະບໍ່ມີປະສິດທິພາບເລີຍ.” ບົດລາຍງານຂອງຄະ

ນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງຍັງບອກອີກວ່າ “ໂອກາດທີ່ຊະນິດພັນປາທີ່ມີຄວາມຍາວເກີນ 150 ເຊັນ ຈະສາມາດຜ່ານເຂື່ອນນີ້ຂຶ້ນໄປເໝືອນນ້ຳໄດ້ສຳເລັດນັ້ນມີໜ້ອຍເຕັມທີ ແລະມີຄວາມ ເປັນໄປໄດ້ສູງທີ່ປາບິກຊຶ່ງເຄື່ອນຍ້າຍໄປມາຕາມທຳມະຊາດຢູ່ໃນນ້ຳຂອງນັ້ນຈະສູນພັນໄປ,” ແລະ “ຊ່ອງຫວ່າງຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບຈຳນວນຊະນິດພັນປາທີ່ເຄື່ອນຍ້າຍ, ຊີວະມວນຂອງພວກ ມັນ, ແລະຄວາມສາມາດຂອງພວກມັນໃນການຜ່ານເຂື່ອນແລະອ່າງເກັບນ້ຳ ພາໃຫ້ເກີດ ຄວາມບໍ່ແນ່ນອນຫລາຍ ກ່ຽວກັບຂະໜາດຂອງຜົນກະທົບທີ່ມີຕໍ່ການປະມົງ ແລະຕໍ່ການທຳມາ ທາກິນຂອງປະຊາຊົນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການຫາປາ ທັງຜູ້ທີ່ຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນແລະຢູ່ໃນສະພາບເງື່ອນ ໄຂຂ້າມຊາຍແດນ”¹⁶

ການສະຫລຸບທີ່ບໍ່ຜິດພາດຈາກການປະເມີນຜົນຕ່າງໆເຫຼົ່ານີ້ແມ່ນບອກວ່າ ການປະເມີນຜົນ ກະທົບຈາກເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນັ້ນ ບໍ່ຄົບຖ້ວນສົມບູນ, ບໍ່ພຽງພໍແລະບໍ່ສອດຄ້ອງ ກັບຄວາມຄາດຫວັງຂອງນາໆຊາດ ສຳລັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງການ ພັດທະນາພະລັງງານທີ່ສຳຄັນ ຊຶ່ງມີແນວໂນ້ມຈະເກີດຜົນກະທົບຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງຂ້າມຊາຍ ແດນຊຶ່ງບໍ່ສາມາດເອົາກັບຄືນມາເປັນຄືເກົ່າໄດ້ອີກ. ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ຄວນໄດ້ເຮັດຄືນອີກ ເພາະວ່າຄືດັ່ງທີ່ເຫັນແລ້ວວ່າ ມັນບໍ່ສາມາດເປັນພື້ນຖານໃຫ້ປະຊາຊົນ ໄດ້ມີສ່ວນຮ່ວມແລະປົກສາຫາລືຢ່າງພຽງພໍ ຫລືມີການຕັດສິນໃຈໄດ້ຢ່າງມີເຫດມີຜົນ. ຍິ່ງໄປ ກວ່ານັ້ນ ຕາມທີ່ພວກເຮົາເຂົ້າໃຈ ການກໍ່ສ້າງເຂື່ອນນີ້ໄດ້ເລີ່ມຂຶ້ນແລ້ວ ເຖິງວ່າການປະເມີນ ຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຍັງບໍ່ພຽງພໍແລະບໍ່ຄົບຖ້ວນສົມບູນກໍຕາມ. ອັນນີ້ກໍເຊັ່ນດຽວກັນ ເປັນການຜ່າຜົນຄວາມຄາດຫວັງຂອງນາໆຊາດທີ່ໃຫ້ດຳເນີນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດ ລ້ອມອັນໜຶ່ງໃຫ້ສຳເລັດກ່ອນ ຈຶ່ງເຖິງເວລາຕັດສິນໃຈເພື່ອອະນຸມັດໃຫ້ເຮັດໂຄງການໜຶ່ງໄດ້.

- 2. ເນື່ອງຈາກວ່າການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ມີຂໍ້ຂາດຕົກບົກຜ່ອງ ແລະບໍ່ໃຫ້ປະຊາຊົນຮູ້ກ່ອນໜ້າທີ່ຈະມີຂະບວນການເຂົ້າຮ່ວມ ແລະປົກສາ ຫາລືກັບປະຊາຊົນ, ຂະບວນການເຫຼົ່ານີ້ຈຶ່ງມີການປະນີປະນອມກັນຢ່າງ ຈິງຈັງ. ເມື່ອການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມສຳເລັດແລ້ວ ການວິ ເຄາະຄວນເປັນພື້ນຖານເພື່ອໃຫ້ປະຊາຊົນໄດ້ເຂົ້າມາມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ປົກສາຫາລືກັນຢ່າງສົມເຫດສົມຜົນກ່ຽວກັບເຂື່ອນອັນນີ້ຢູ່ໃນ ສ. ປ. ປ ລາວ ແລະຢູ່ໃນສາມປະເທດອື່ນທີ່ຢູ່ແມ່ນ້ຳຂອງຕອນລຸ່ມ.

ພວກເຮົາໄດ້ອະທິບາຍຢູ່ໃນຈົດໝາຍຂອງພວກເຮົາ ລົງວັນທີ 5 ກໍລະກົດ 2011 ວ່າ ສ. ປ. ປ ລາວ ໄດ້ຍຸດຕິຂະບວນການດຳເນີນການແຈ້ງເຕືອນ, ປົກສາຫາລືລ່ວງໜ້າແລະຂໍ້ຕົກລົງ ກ່ອນກຳນົດ ໂດຍບໍ່ອະນຸຍາດໃຫ້ປະເທດໃກ້ຄຽງຂອງຕົນສະຫລຸບຂະບວນການນັ້ນໄດ້ຢ່າງ ຖືກຕ້ອງ. ການກະທຳແບບນີ້ເປັນການລະເມີດຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະທັງບໍ່ສອດ

ຄ່ອງກັບຄວາມຄາດຫວັງທີ່ມີຈຸດປະສົງດີຂອງຊຸມຊົນລະຫວ່າງປະເທດ ຊຶ່ງຈະໃຫ້ມີການແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນທີ່ມີກ່ຽວກັບຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຂອງການພັດທະນາໃຫຍ່ອັນໜຶ່ງ ກັບຜູ້ທີ່ມີສ່ວນໄດ້ສ່ວນເສຍທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ລວມທັງລັດຖະບານປະເທດໃກ້ຄຽງ ແລະໃຫ້ຜູ້ທີ່ມີສ່ວນໄດ້ສ່ວນເສຍດັ່ງກ່າວນີ້ໄດ້ມີໂອກາດຢ່າງສົມເຫດສົມຜົນ ເພື່ອສະແດງຄວາມຄິດເຫັນໃນລັກສະນະບອກກ່າວກ່ຽວກັບການຕັດສິນໃຈນັ້ນ.

ດັ່ງທີ່ໄດ້ອະທິບາຍຢູ່ໃນກົດບັດໂລກຂອງອົງການສະຫະປະຊາຊາດກ່ຽວກັບທຳມະຊາດ “ການວາງແຜນທຸກຢ່າງຈະຕ້ອງປະກອບດ້ວຍ...ການປະເມີນຜົນກະທົບຍ້ອນນະໂຍບາຍແລະກິດຈະກຳທີ່ສະເໜີນັ້ນມີທຳມະຊາດ; ຈະຕ້ອງມີການເປີດເຜີຍອົງປະກອບທັງໝົດເຫລົ່ານີ້ຕໍ່ສາທາລະນະ ດ້ວຍວິທີການທີ່ເໝາະສົມ ຕາມເວລາທີ່ອະນຸຍາດໃຫ້ມີການປຶກສາຫາລືແລະມີສ່ວນຮ່ວມຢ່າງມີປະສິດທິພາບ.”¹⁷ ສະນັ້ນຄວາມຄາດຫວັງຂອງນາງຊາດແມ່ນການຕັດສິນໃຈຂອງລັດຖະບານໃດໜຶ່ງຊຶ່ງຈະມີຜົນກະທົບຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນັ້ນ ຈຳເປັນຕ້ອງມີການເປີດເຜີຍກ່ຽວກັບຜົນກະທົບອັນນັ້ນແຕ່ທົ່ວທິໃຫ້ແກ່ສາທາລະນະແລະປະເທດທີ່ຢູ່ໃກ້ຄຽງຮຸ້ນຳເພື່ອສະດວກໃຫ້ແກ່ການມີສ່ວນຮ່ວມແລະການປຶກສາຫາລືຢ່າງມີປະສິດທິຜົນແລະສົມເຫດສົມຜົນ ດ້ວຍຄວາມໄວ້ເນື້ອເຊື່ອໃຈທີ່ດີໃນສິ່ງທີ່ໂຄງການນີ້ເຂົ້າມາກ່ຽວຂ້ອງ ແລະໃນສິ່ງທີ່ຈະເປັນຜົນກະທົບຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນແລະຂ້າມຊາຍແດນ ບໍ່ວ່າໂຄງການນີ້ຄວນດຳເນີນ ແລະຖ້າຫາກມັນດຳເນີນໄດ້ແທ້ ການຫລຸດຜ່ອນກໍຈະເກີດຂຶ້ນນັ້ນຈະເປັນການບັນເທົາຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຂອງມັນ.¹⁸ ການມີສ່ວນຮ່ວມແລະປຶກສາຫາລືດັ່ງກ່າວນີ້ຄວນລວມເອົາຄວາມພະຍາຍາມທີ່ລັດຖະບານໃຫ້ຄວາມສຳຄັນ ເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນຊຶ່ງມັກເປັນຜູ້ທີ່ເສຍປຽບ ທາງດ້ານການເມືອງ ຫລືຜູ້ດ້ອຍໂອກາດໃນຂະບວນການຕັດສິນໃຈເຊັ່ນ ພວກແມ່ຍິງ.¹⁹

ການເຂົ້າຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນໃນການຕັດສິນໃຈເລື່ອງສິ່ງແວດລ້ອມ ຍັງຈະຕ້ອງເປັນເລື່ອງລະອຽດອ່ອນ ແລະສະທ້ອນສະພາບເງື່ອນໄຂແລະຄວາມຕ້ອງການຂອງປະຊາຊົນຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນ. ຕໍ່ບັນຫານີ້ຄະນະກຳມາທິການແມ່ນໍ້າຂອງຈຶ່ງໄດ້ອະທິບາຍໄວ້ວ່າ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນຢູ່ໃນສະພາບເງື່ອນໄຂວຽກງານຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນໍ້າຂອງ ຢູ່ທັງໝົດສີ່ປະເທດຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງຕອນລຸ່ມ “ແມ່ນຂະບວນການທີ່ຜູ້ທີ່ມີສ່ວນໄດ້ສ່ວນເສຍທີ່ສຳຄັນມີອິດທິພົນແລະເຂົ້າຮ່ວມໃນການຕັດສິນໃຈໃນເລື່ອງການວາງແຜນ, ການປະຕິບັດ, ການຕິດຕາມແລະການປະເມີນຜົນແຜນງານແລະໂຄງການຕ່າງໆຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນໍ້າຂອງ.”²⁰ ຜູ້ທີ່ມີສ່ວນໄດ້ສ່ວນເສຍທີ່ສຳຄັນນີ້ແມ່ນ “ຜູ້ສາມາດມີອິດທິພົນຢ່າງຫລວງຫລາຍ ຫລືຜູ້ທີ່ມີຄວາມສຳຄັນຕໍ່ຜົນສຳເລັດຂອງແຜນງານຫລືໂຄງການ,” ຊຶ່ງສາມາດປະກອບດ້ວຍພາກສ່ວນຕ່າງໆ ໄດ້ແກ່ປະຊາຊົນຜູ້ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບໂດຍກົງແລະໂດຍທາງອ້ອມ, ພາກລັດ, ນັກພັດ

ທະນາເອກະຊົນ, ຜູ້ໃຫ້ທຶນ, ອົງການພັດທະນາທີ່ບໍ່ແມ່ນຂອງລັດ, ທີ່ປຶກສາຈາກພາຍນອກ, ແລະຂະແໜງທຸລະກິດ.²¹

ຂະບວນການມີສ່ວນຮ່ວມແລະປຶກສາຫາລືຂອງປະຊາຊົນ ສ. ປ. ປ ລາວ ກ່ຽວກັບເຂື່ອນໄຊຍະບູລີນັ້ນ ບໍ່ໄດ້ໃຫ້ຜູ້ທີ່ມີສ່ວນໄດ້ສ່ວນເສຍທີ່ສຳຄັນເຂົ້າມາຮ່ວມຢ່າງເຕັມສ່ວນ ໃນການປະເມີນຢ່າງຈິງໃຈກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນນີ້. ເຊັ່ນຕົວຢ່າງ ບໍ່ມີການກະກຽມການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ (ດັ່ງທີ່ມີຄວາມຂາດຕົກບົກຜ່ອງ) ເປັນພາສາລາວເລີຍ ໃນເວລາທີ່ ສ. ປ. ປ ລາວ ດຳເນີນການປຶກສາຫາລືຫລາຍເທື່ອກັບຜູ້ທີ່ມີສ່ວນໄດ້ສ່ວນເສຍທີ່ສຳຄັນ ພາຍໃນຂອບເຂດອຳນາດທີ່ຕົນມີ.²² ດັ່ງນັ້ນເລື່ອງທີ່ມີການເປີດເຜີຍຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຂອງໂຄງການຕໍ່ຜູ້ທີ່ມີສ່ວນເສຍເຫລົ່ານີ້ ຈຶ່ງບໍ່ມີຄວາມຊັດເຈນ ເພາະວ່າຍັງບໍ່ທັນໄດ້ເຮັດເປັນເອກະສານຫລືປະເມີນຜົນຄົບຖ້ວນກ່ຽວກັບຜົນກະທົບດັ່ງກ່າວ ຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ເລີຍ. ລຳດັບຂອງການປຶກສາຫາລືມີແນວໂນ້ມໃນການບັນທອນຄວາມສາມາດຂອງປະຊາຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ໃນການເຂົ້າຮ່ວມຫລືປຶກສາຫາລືກ່ຽວກັບການອອກແບບໂຄງການທີ່ສະເໜີໄປ, ທາງເລືອກທີ່ເປັນໄປໄດ້, ຜົນກະທົບຂອງມັນຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມແລະຕໍ່ສັງຄົມຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນທີ່ສາມາດຄາດການໄວ້ລ່ວງໜ້າ ແລະການກະທຳຕ່າງໆທີ່ສະເໜີໄປເພື່ອຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບດັ່ງກ່າວນັ້ນ. ປະຊາຊົນບໍ່ສາມາດຄາດຫວັງວ່າຕົນເອງຈະໄດ້ສະແດງຄວາມຄິດເຫັນຫລືຕັດສິນໃຈໃນລັກສະນະບອກກ່າວ ກ່ຽວກັບການພັດທະນາຂຶ້ນອາດມີຜົນກະທົບຕໍ່ຊີວິດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ເວັ້ນເສຍແຕ່ວ່າພວກເຂົາເຈົ້າຈະມີເຄື່ອງມືຂອງຕົນເອງ ເປັນພາສາຂອງຕົນເອງເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈຜົນກະທົບເຫລົ່ານີ້ ແລະຈະເຮັດໃຫ້ມັນຫລຸດຜ່ອນລົງໄດ້ແນວໃດ.

ລະຫວ່າງທີ່ມີກອງປະຊຸມພົບປະສົນທະນາກັນສາມຄັ້ງ ກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ໃນເດືອນສິງຫາ 2010 ຢູ່ ສ. ປ. ປ ລາວນັ້ນ ປະກົດວ່າມີຜູ້ຕາງໜ້າຈາກບ້ານທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບເຂົ້າຮ່ວມນຳພຽງກອງປະຊຸມດຽວເທົ່ານັ້ນ ແລະໃນເມື່ອການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມສະເໜີການວິເຄາະທີ່ບໍ່ພຽງພໍ ແລະບໍ່ຄົບຖ້ວນສົມບູນກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການນີ້ແລ້ວ ການປຶກສາຫາລືທີ່ອີງໃສ່ເອກະສານນີ້ ຈຶ່ງບໍ່ສາມາດຮັບການພິຈາລະນາໄດ້ວ່າເປັນສິ່ງທີ່ພຽງພໍແລ້ວ.²³ ພວກເຮົາຍັງເຂົ້າໃຈອີກວ່າ ບໍ່ໄດ້ມີການກະກຽມເອກະສານສຳຄັນກ່ຽວກັບການຕັດສິນໃຈເລື່ອງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ເຊັ່ນເອກະສານການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມແລະຕໍ່ຜົນກະທົບທາງສັງຄົມ ໃຫ້ແກ່ປະຊາຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບເຫລົ່ານີ້ເລີຍ ກ່ອນທີ່ການປຶກສາຫາລືເຫລົ່ານີ້ຈະຈັດຂຶ້ນຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນ.²⁴ ນອກຈາກນັ້ນແລ້ວ ປະກົດວ່າຜູ້ທີ່ເຮັດການສຳຫລວດປະຊາຊົນຢູ່ໃນບ້ານທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນ ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ຄວາມພະຍາຍາມຢ່າງພຽງພໍໃນການສຳຫລວດຫລືປຶກສາຫາລືກັບພວກແມ່ຍິງເລີຍ ກົງກັນຂ້າມຊ້າພັດໃຫ້ຄວາມສົນໃຈສຳພາດແຕ່ພວກຜູ້ຊາຍ.²⁵

ປະເດັນໜຶ່ງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັນ ເນື່ອງຈາກວ່າການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ມີການຂາດ
ຕົກບົກຜ່ອງ ເອກະສານນີ້ຍັງປະສົບຄວາມລົ້ມເຫລວໃນການໃຫ້ພື້ນຖານທີ່ຖືກຕ້ອງຕາມກົດ
ໝາຍ ເພື່ອການປົກສາຫາລືແລະການມີສ່ວນຮ່ວມກັບຜູ້ທີ່ມີສ່ວນໄດ້ສ່ວນເສຍທີ່ສໍາຄັນ
ລວມທັງການນໍາຢູ່ໃນປະເທດໃກ້ຄຽງນໍາອີກ ຄືກໍາປູເຈຍ, ໄທແລະຫວຽດນາມ. ຄວາມລົ້ມ
ເຫລວນີ້ໄດ້ບັນທອນຄຸນປະໂຫຍດຂອງຂໍ້ມູນທີ່ໃຊ້ຮ່ວມກັນຕໍ່ໄປອີກ ແລະການປົກສາຫາລືຊຶ່ງ
ມີຂຶ້ນຢູ່ໃນປະເທດເຫຼົ່ານີ້.

**3. ການຕັດສິນໃຈທີ່ຈະຮັບຮອງເອົາເຂື່ອນໄຊຍະບູລີດັ່ງທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນມີແນວ
ໂນ້ມຈະກໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ຊີວະນາໆພັນ ທີ່ໃຊ້ຮ່ວມກັນກັບປະເທດ
ອື່ນໆ ເປັນການລະເມີດໜ້າທີ່ໂດຍ ສ. ປ. ປ ລາວ ພາຍໃຕ້ສົນທິສັນຍາ
ວ່າດ້ວຍຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນ.**

ນໍ້າຂອງແມ່ນແມ່ນໍ້າສາຍໜຶ່ງໃນຈໍານວນແມ່ນໍ້າທີ່ມີຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນ
ແລະໃຫ້ຜົນຜະລິດຫລາຍທີ່ສຸດໃນໂລກ. ມັນແມ່ນຈຸດຫລໍ່ແຫລມຂອງໂລກສໍາລັບປານ້າຈິດ
ເກືອບ 1000 ຊະນິດພັນປາ ຢູ່ໃນແມ່ນໍ້ານີ້ຕາມທີ່ມີການບັນທຶກໄວ້ (ເປັນອັນດັບສອງຮອງ
ຈາກແມ່ນໍ້າອາມາຊອນ). ໃນບັນດາຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນນີ້ ແມ່ນໍ້າ
ຂອງເປັນບ່ອນຢູ່ອາໄສຂອງຊະນິດພັນປາໃຫຍ່ນໍ້າຈິດ ຫລາຍກວ່າແມ່ນໍ້າສາຍອື່ນ ລວມທັງປາ
ປຶກນໍ້າຂອງ (*Pangasianodon gigas*) ແລະປາເລີມທີ່ມີຄວາມສ່ຽງສູງທີ່ໃກ້ຈະສູນພັນ²⁶
(*Pangasius sanitwongsei*) ປາເອີນຕາແດງ (*Probarbus jullieni*) ປາກະໂທ (*Catlocarpio
siamensis*)²⁷ ທີ່ມີຄວາມສ່ຽງໃກ້ຈະສູນພັນ. ນໍ້າຂອງຍັງເປັນແຫລ່ງປະມົງນໍ້າຈິດພາຍໃນ
ປະເທດ ທີ່ໃຫຍ່ທີ່ສຸດແລະໃຫ້ຜົນຜະລິດຫລາຍທີ່ສຸດໃນໂລກ ຊຶ່ງມີການຫາປາທັງໝົດໄດ້
ປະມານ 2,5 ລ້ານໂຕນຕໍ່ປີ ຄິດເປັນມູນຄ່າ 3.600.000.000 ຫາ 6.500.000.000 ໂດລາ
ອາເມຣິກາຕໍ່ປີ ແລະປາທີ່ເຄື່ອນຍ້າຍນັ້ນມີປະມານ 40 ຫາ 70 ເປີເຊັນຂອງຈໍານວນປາທີ່
ຫາໄດ້.²⁸

ການອານຸລັກຊີວະນາໆພັນແລະການປະມົງນີ້ມີຄວາມສໍາຄັນຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງໃນລະດັບຂົງເຂດ
ແລະລະດັບໂລກ. ເປັນໜ້າຕົກໃຈເມື່ອຜູ້ຊ່ຽວຊານເອກະລາດໄດ້ສະຫລຸບວ່າ ຖ້າມີການສ້າງ
ເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຕາມທີ່ວາງແຜນໄວ້ ຈະມີແນວໂນ້ມກໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ຄວາມຫລາກຫລາຍ
ອັນນີ້ ແລະຕໍ່ການປະມົງໃນວົງກວ້າງ. ບາແຣນ ເອ ອໍ ຄາດຄະເນວ່າ ໃນປີ 2015
“ພັນປາເກົ້າຊະນິດຈາກຈໍານວນ 70 ຊະນິດທີ່ຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານມາຊອກຢູ່ຫາກິນຢູ່ເຂດທີ່
ເກີດຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນຫລືຢູ່ເຂດຕົ້ນນໍ້າຂອງມັນ ຈະຖືກຈັດຢູ່ໃນປະເພດທີ່ມີຄວາມສ່ຽງທີ່
ຈະສູນພັນ ແລະການກໍ່ສ້າງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຈະເຮັດໃຫ້ຕົວເລກນີ້ສູງຂຶ້ນເປັນ 15,” ແລະ
“ຊະນິດພັນປາໜຶ່ງອີກຊະນິດໜຶ່ງຄື ປາຊວາຍ (*Pangasius nasutus*) ກໍຈະໄປລວມກັບພັນ

ປາສອງຊະນິດຄືປາບຶກແລະປາເລີມ (*Pangasianodon gigas* and *Pangasius sanitwongsei*) ຊຶ່ງປັດຈຸບັນມີຄວາມສ່ຽງສູງໃກ້ຈະສູນພັນ ເນື່ອງຈາກການສ້າງເຂື່ອນນີ້.²⁹ ໂຮ່ແກນກໍສະຫລຸບແບບດຽວກັນວ່າ “ສິ່ງຍືນຍັນທັງໝົດທີ່ມີຢູ່ແນະນຳວ່າເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ຈະມີຜົນກະທົບທາງລົບຢ່າງຮ້າຍແຮງ ຕໍ່ປາທີ່ເຄື່ອນຍ້າຍຖິ່ນຖານແລະຕົກຢູ່ໃນອັນຕະລາຍໃນ ແມ່ນ້ຳຂອງຕອນລຸ່ມ ແລະອາດຈະເຮັດໃຫ້ພັນປານ້ຳຈືດໃຫຍ່ທີ່ສຸດໃນນ້ຳຂອງສອງຊະນິດ ຄື ປາບຶກແລະປາຊວາຍສູນພັນໄປ”³⁰

ໃນການອະນຸມັດຮັບຮອງເອົາການສ້າງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນ ສ. ປ. ປ ລາວ ບໍ່ຮູ້ ເຖິງຜົນກະທົບຊຶ່ງມີແນວໂນ້ມຈະເກີດຂຶ້ນກັບຄວາມຫລາກຫລາຍຂອງຊີວະນາໆພັນຈາກໂຄງ ການນີ້ເລີຍ ຫລືຕັ້ງໃຈຈະສ້າງເຂື່ອນນີ້ໂດຍບໍ່ຄຳນຶງເຖິງຜົນກະທົບເຫລົ່ານີ້. ຈະແມ່ນທັດສະ ນະແນວໃດກໍແລ້ວແຕ່ ການຕັດສິນໃຈອັນນີ້ຂອງລັດຖະບານເປັນການຝ່າຍຜົນການອານຸລັກຊະ ນິດພັນປາຕ່າງໆ ແລະຄວາມຈຳເປັນໃນການຟື້ນຟູ ຢູ່ໃນສິນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍຄວາມຫລາກ ຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນ (“CBD”). ຢູ່ໃນສິນທິສັນຍານີ້ ຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານ ຊີວະນາໆພັນໝາຍເຖິງ “ຄວາມສາມາດໃນການປັບປຸງຂອງສິ່ງທີ່ມີຊີວິດຈາກທຸກແຫລ່ງ ລວມທັງ...ລະບົບນິເວດທາງນ້ຳແລະລະບົບນິເວດຂອງສິ່ງສະລັບຊັບຊ້ອນ ຊຶ່ງສິ່ງເຫລົ່ານີ້ ແມ່ນສ່ວນໜຶ່ງ: ສິ່ງນີ້ປະກອບດ້ວຍຄວາມຫລາກຫລາຍພາຍໃນຊະນິດພັນຕ່າງໆ, ລະຫວ່າງ ຊະນິດພັນຕ່າງໆແລະຂອງລະບົບນິເວດວິທະຍາ.”³¹ ແຕ່ລະຝ່າຍທີ່ຜູກພັນຕໍ່ສິນທິສັນຍາວ່າ ດ້ວຍຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນຮັບຮອງວ່າ “ປະເທດຕ່າງໆຈະມີຄວາມຮັບ ຜິດຊອບໃນການອານຸລັກຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນຂອງພວກຕົນ ແລະຈະ ນຳໃຊ້ຊັບພະກອນທາງຊີວະວິທະຍາໃນລັກສະນະຍືນຍົງ.”³² ຢູ່ໃນມາດຕາທີ 3, ບໍ່ມີຜູ້ລົງ ນາມຝ່າຍໃດສາມາດເດີນໜ້າເຮັດການພັດທະນາຢູ່ໃນດິນແດນຂອງຕົນເອງໄດ້ ຖ້າຫາກວ່າ ການພັດທະນານັ້ນຈະກໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນ ຢູ່ໃນປະເທດອື່ນ.³³

ດັ່ງທີ່ການປະເມີນຜົນກະທົບຂອງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມໂດຍຜູ້ຊ່ຽວຊານສະແດງ ໃຫ້ເຫັນວ່າ ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ ບໍ່ໄດ້ວິເຄາະຜົນກະທົບຊຶ່ງມີແນວໂນ້ມ ຈະເກີດຂຶ້ນຈາກເຂື່ອນຢ່າງຈິງຈັງຕໍ່ຊີວະນາໆພັນຫລືການສູນພັນໄປຂອງຊະນິດພັນຕ່າງໆ. ມັນເປັນເລື່ອງຍືດຍາວເກີນໄປທີ່ຈະນຳມາກ່າວກ່ຽວກັບການປະເມີນເຫລົ່ານີ້ໃຫ້ຄົບຖ້ວນ ໃນທີ່ນີ້ໄດ້ ແຕ່ຄວາມວິຕົກກັງວົນຮ້າຍແຮງບາງຢ່າງຈາກສິ່ງທີ່ຄົ້ນພົບຂອງ ບາແຣນ ເອ ອໍ ພໍສະຫລຸບໄດ້ຢູ່ລຸ່ມນີ້:

ສຳລັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມໂດຍທົ່ວໄປ:

- “ໄລຍະເວລາຂັງນໍ້າໄວ້ຢູ່ໃນອ່າງເກັບນໍ້າ (ແກ່ຍາວໄປເປັນເວລາຫລາຍປີ) ລະດັບການກັກເກັບນໍ້າໄວ້ຢູ່ຫລັງເຂື່ອນ...ແລະຜົນກະທົບຈາກການໄຫລຂອງນໍ້າທີ່ຫລຸດລົງຢູ່ໃນລະດັບນໍ້າຂອງແມ່ນໍ້າສາຍຫລັກຍາມລະດູແລ້ງ...ບໍ່ໄດ້ບອກລະອຽດແລະກໍບໍ່ໄດ້ກ່າວເຖິງຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ເລີຍ ເຖິງວ່າສິ່ງເຫລົ່ານີ້ແມ່ນປັດໃຈທີ່ສົ່ງຜົນກະທົບຢ່າງຮ້າຍແຮງຕໍ່ປາຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນ. ການອົບພະຍົບຂ້າມຊາຍແດນແລະການປະມົງຢູ່ເຂດລຸ່ມແມ່ນໍ້າກໍຕາມ.”³⁴
- “ຕາມຄວາມເປັນຈິງແລ້ວ ອ່າງເກັບນໍ້າຂອງເຂື່ອນຈະຖ້ວມປ່າໄມ້ 2000 ເຮັກຕາ ແລະຈະເນົ່າເປື້ອຍເປັນເວລາຫລາຍປີ. ຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມເຂດທີ່ທຳການສຶກສານີ້ຊ້ຳພັດຈຳກັດຢູ່ແຕ່ໃນເຂດເຂື່ອນກັນນໍ້າໄວ້ພຽງ 21 ເຮັກຕາ...ອັນນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງການຄຳນວນທີ່ຄາດເຄື່ອນຕັ້ງຮ້ອຍເທົ່າຂອງເຂດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຢູ່ເໜືອນໍ້າ ແລະການໄຫລຂອງນໍ້າທີ່ມີຜົນກະທົບຈາກໂຄງການນີ້ ຕໍ່ຄຸນນະພາບຂອງນໍ້າຢູ່ໃນເຂດລຸ່ມຂອງແມ່ນໍ້າ. ຄວາມຈິງແລ້ວກໍບໍ່ມີການເວົ້າເຖິງຜົນກະທົບທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນຈາກການເປື້ອຍເນົ່າຂອງຕົ້ນໄມ້ຢູ່ໃນອ່າງເກັບນໍ້າຂອງເຂື່ອນຢູ່ໃນສອງໜ້າເຈ້ຍທີ່ເວົ້າເຖິງຜົນກະທົບຕໍ່ຄຸນນະພາບນໍ້າຢູ່ໃນເຂດລຸ່ມຂອງແມ່ນໍ້າຊ້ຳ.”³⁵
- “ຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຂອງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນັ້ນ ມີການເພີກເສີຍຕໍ່ບັນຫາການສ້າງອ່າງນໍ້າຖາວອນແລະບໍ່ໄດ້ກ່າວເຖິງຜົນທີ່ເກີດຂຶ້ນຕາມມາຕໍ່ຊັບພະຍາກອນການປະມົງ ຊຶ່ງເກີດຈາກການປ່ຽນແປງສາຍນໍ້າທີ່ໄຫລຊຶ່ງມີຄວາມຍາວຢ່າງໜ້ອຍ 60 ກິໂລແມັດ ໃຫ້ກາຍມາເປັນທະເລສາບ.”³⁶
- “ການປະເມີນຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມເພີກເສີຍຕໍ່ທຸກແງ່ທຸກມຸມຂອງຜົນກະທົບຂ້າມຊາຍແດນຊຶ່ງອາດຈະເກີດຂຶ້ນໄດ້.”³⁷
- “ຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຂອງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ການອະທິບາຍກ່ຽວກັບການເຄື່ອນຍ້າຍຂອງປາໃນແມ່ນໍ້າຂອງນັ້ນ ເຮັດບໍ່ໄດ້ດີເລີຍ: ການທົບທວນຄືນທີ່ເປັນເອກະສານປະກອບດ້ວຍສິ່ງອ້າງອີງພຽງສາມຢ່າງເທົ່ານັ້ນ ສ່ວນການທົບທວນຄືນອື່ນໆໄດ້ລະບຸໄວ້ວ່າ ການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າແລະແຫລ່ງຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບການເຄື່ອນຍ້າຍຂອງປາໃນແມ່ນໍ້າຂອງນັ້ນມີຫລາຍກວ່າ 28 ຢ່າງ, ສິ່ງທັງໝົດເຫລົ່ານີ້ສາມາດຊອກຫາໄດ້ໃນລະຫວ່າງທີ່ມີການດຳເນີນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ. ດັ່ງນັ້ນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຈຶ່ງບໍ່ໃຫ້ຂໍ້ສະຫລຸບຫຍັງເລີຍ ກ່ຽວກັບຄວາມສຳຄັນຂອງການເຄື່ອນຍ້າຍຂອງປາໃນແມ່ນໍ້າຂອງຢູ່ໃນເຂດທີ່ມີຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ.”³⁸

- “ການຄົ້ນຄວ້າວິໃຈທີ່ພວມດຳເນີນຢູ່ອີງໃສ່ບົດທົບທວນຄືນອັນໜຶ່ງຊຶ່ງມີຖານຂໍ້ມູນຫລາຍກວ່າ 70 ອັນ, ບົດຄວາມແລະລາຍການຕ່າງໆກ່ຽວກັບຊະນິດພັນປາສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າມີພັນປາ 229 ຊະນິດອາໄສແລະຊອກຢູ່ທາກິນຢູ່ທາງເໜືອນ້ຳຂອງເຂດເຂື່ອນທີ່ມີການວາງແຜນໄວ້ ເພື່ອເອົາເປັນບ່ອນອອກໄຂ່ແລະ/ຫລືບ່ອນເພິ່ງພາອາໄສໃນລະດູແລ້ງ, ມີພັນປາ 70 ຊະນິດທີ່ເຄື່ອນຍ້າຍໄປມາ. ໃນຈຳນວນນີ້ມີຊະນິດພັນປາທີ່ທາຍາກຈຳນວນໜຶ່ງ ຊຶ່ງມີຄວາມສ່ຽງສູງທີ່ຈະສູນພັນ ເຊັ່ນປາບິກນ້ຳຂອງເປັນຕົ້ນ (*Pangasianodon gigas*). ໃນທາງກົງກັນຂ້າມ, ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ຊ້ຳພັດເວົ້າເຖິງແຕ່ລາຍການເກົ່າກ່ຽວກັບພັນປາພຽງ 16 ຊະນິດລວມທັງພັນປາທີ່ເຄື່ອນຍ້າຍໄປມາ 15 ຊະນິດເທົ່ານັ້ນ...”³⁹

ສຳລັບຊ່ອງທາງຜ່ານຂອງປາທີ່ໄດ້ສະເໜີໄປໂດຍສະເພາະ:

- “ຄຳນິຍາມກ່ຽວກັບຊະນິດພັນປາເປົ້າໝາຍນັ້ນບໍ່ມີຢູ່ໃນໝວດທີ່ກ່ຽວກັບການຫລຸດຜ່ອນຂອງຜົນກະທົບຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມເລີຍ ເຮັດໃຫ້ການເລືອກເຟັ້ນຕົວແບບຊ່ອງທາງຜ່ານຂອງປາບໍ່ມີຫລາຍ.”⁴⁰
- “ບໍ່ມີແຜນການຫລືພາບວາດຂອງຊ່ອງທາງຜ່ານຂອງປາທີ່ສະເໜີໄປຢ່າງລະອຽດລະອໍແມ່ນແຕ່ອັນໜຶ່ງ ຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ເຮັດໃຫ້ການສະເໜີນີ້ບໍ່ມີຄວາມຊັດເຈນ.”⁴¹
- “ສິ່ງອຳນວຍຄວາມສະດວກສຳລັບຊ່ອງທາງຜ່ານຂອງປາທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນບໍ່ມີການອ້າງອີງໃສ່ປະສົບການໃດໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັນຢູ່ໃນໂລກເລີຍ ແລະກໍບໍ່ໄດ້ບອກເອກະສານອ້າງອີງແມ່ນແຕ່ອັນດຽວ ເພື່ອພິສູດເຖິງຄວາມຖືກຕ້ອງໃນສິ່ງທີ່ເລືອກເອົານັ້ນ.”⁴²
- “ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມບໍ່ໄດ້ພິສູດຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງລັກສະນະພິເສດຂອງການອອກແບບຊ່ອງທາງຜ່ານຂອງປາ ຊຶ່ງກ່ຽວພັນກັບທ່າທາງແລະການສະແດງອອກຂອງປາທີ່ລອຍ.”⁴³
- “ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມບໍ່ໄດ້ລະບຸວ່າການເຄື່ອນຍ້າຍຂອງປາຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບແນວໃດໃນໄລຍະທີ່ມີການກໍ່ສ້າງ [ກຳນົດໄວ້ວ່າແປດປີ], ແລະບໍ່ລະບຸມາດຕະການຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບໃນໄລຍະນັ້ນເລີຍ.”⁴⁴

- ຜູ້ຊຽນອີກຄົນໜຶ່ງ ດຣ. ໂຮແກນໄດ້ສະຫລຸບໄວ້ວ່າ ກຸ່ມພວກປາທີ່ມີຄວາມສຳຄັນທີ່ສຸດ ຊະນິດໜຶ່ງຢູ່ເຂດໄຊຍະບູລີ (ແລະກໍຄືຢູ່ທົ່ວແມ່ນ້ຳຂອງທັງໝົດ) ແມ່ນປາດຸກສາຍພັນ (Pangasiid catfish) ຊຶ່ງມີຄວາມສາມາດໃນການເຄື່ອນຍ້າຍໄປມາລະຫວ່າງເຂດສາມ ຫລ່ຽມປາກແມ່ນ້ຳຂອງກັບເຂດໄຊຍະບູລີ ສະນັ້ນໝາຍຄວາມວ່າຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນ ໄຊຍະບູລີ ສາມາດກວມເອົາເຂດທີ່ກວ້າງໃຫຍ່ໄພສານ ນັບຕັ້ງແຕ່ພາກເໜືອຂອງໄທ ໄປຈົນຮອດພາກຕາເວັນອອກສ່ຽງເໜືອຂອງໄທ, ພາກໃຕ້ຂອງລາວ, ກຳປູເຈຍແລະ ຫວຽດນາມ,” ແຕ່ “ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຊ້ຳພັດເພິກເສີຍຕໍ່ຜົນກະ ທົບຂ້າມຊາຍແດນເຫລົ່ານີ້.”⁴⁵

ການໃຫ້ຂໍ້ສັ່ງເກດຊຶ່ງມີລັກສະນະວິພາກວິຈານຫລາຍທີ່ສຸດເຫລົ່ານີ້ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າການ ປະເມີນຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນັ້ນມີຄວາມລົ້ມເຫລວຢ່າງຫລວງຫລາຍ ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນນີ້ຕໍ່ການປະມົງ ເຖິງວ່າແມ່ນ້ຳຂອງແມ່ນແຫລ່ງປະມົງ ພາຍໃນປະເທດທີ່ໃຫຍ່ທີ່ສຸດຂອງໂລກ ແລະຄວາມສ່ຽງທາງດ້ານການປະມົງອາດເປັນເລື່ອງ ກ້າງວົນໃຈຮ້າຍແຮງທີ່ສຸດຕໍ່ເຂື່ອນນີ້ກໍຕາມ (ເປັນເຂື່ອນທຳອິດໃນຈຳນວນສິບເອັດແຫ່ງ ທີ່ມີ ການວາງແຜນຈະສ້າງຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳຂອງຕອນລຸ່ມ). ເນື່ອງຈາກວ່າການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງ ແວດລ້ອມບໍ່ພຽງພໍແລະບໍ່ຄົບຖ້ວນສົມບູນ ແລະຍ້ອນວ່າບໍ່ມີການວາງແຜນທີ່ເຮັດໃຫ້ເຊື່ອ ຖືໄດ້ວ່າຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີນີ້ສາມາດເຮັດໃຫ້ຫລຸດຜ່ອນລົງໄດ້ຢ່າງພຽງພໍ ເຊັ່ນຊ່ອງທາງຜ່ານ ຂອງປາໃຫ້ມີລັກສະນະພຽງພໍໄດ້, ສ. ປ. ປ ລາວ ບໍ່ມີພື້ນຖານອ້າງອີງທີ່ສົມເຫດສົມຜົນ ເພື່ອຮັບຮອງເອົາໂຄງການນີ້ຕາມທີ່ໄດ້ສະເໜີໄປ. ສະນັ້ນການຕັດສິນໃຈຂອງ ສ. ປ. ປ ລາວ ຈະມີແນວໂນ້ມສ້າງ “ຄວາມເສຍຫາຍໃຫ້ແກ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງປະເທດອື່ນ” ເປັນການລະເມີດ ມາດຕາ 3 ຂອງສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນ.

ໃນບັນທຶກອັນໜຶ່ງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັນນັ້ນ, ຢູ່ໃນມາດຕາ 7, ສ. ປ. ປ ລາວ “ຈະຕ້ອງ” ອີກນຳ “(ຄ) ລະບຸການດຳເນີນງານແລະປະເພດກິດຈະກຳຕ່າງໆ ຊຶ່ງມີຫລືຈະມີແນວໂນ້ມທີ່ຈະກຳໃຫ້ ເກີດຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ການອານຸລັກ ແລະນຳໃຊ້ຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນໃນ ລັກສະນະຍືນຍົງ ແລະຕິດຕາມກວດສອບເບິ່ງຜົນກະທົບຂອງມັນດ້ວຍການສຸ່ມຕົວຢ່າງ ແລະເຕັກນິກຕ່າງໆ. ຢູ່ໃນມາດຕາ 8 (f) ຂອງສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍຄວາມຫລາກຫລາຍ ທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນນັ້ນ, ສ. ປ. ປ ລາວ ຍັງຈະຕ້ອງບຳບັດແລະພື້ນຟູລະບົບນິເວດວິ ທະຍາທີ່ເສື່ອມໂຊມນຳອີກ ແລະສົ່ງເສີມການພື້ນຕົວຂອງຊະນິດພັນ *inter alia* ທີ່ຖືກຄຸກ ຄາມດ້ວຍການພັດທະນາແລະປະຕິບັດແຜນການຕ່າງໆ ຫລືວາງຍຸດທະສາດໃນການບໍລິຫານ ຈັດການອື່ນໆ.” ຄວາມຈຳເປັນທັງສອງຢ່າງນີ້ເວົ້າເຖິງຄວາມສຳຄັນຂອງຄວາມເຂົ້າໃຈ ແລະບັນທຶກເປັນເອກະສານກ່ຽວກັບຜົນກະທົບສະສົມ ຊຶ່ງມີແນວໂນ້ມຈະເກີດຂຶ້ນຈາກເຂື່ອນ

ໄຊຍະບູລີ ເມື່ອເອົາມາລວມເຂົ້າກັບເຂື່ອນອື່ນທັງໝົດທີ່ມີຢູ່ແລະມີການວາງແຜນຈະສ້າງຢູ່ ແມ່ນ້ຳຂອງ.

ບາແຣນ ເອ ອໍ ອະທິບາຍວ່າ “ໃນປີ 2018, ຖ້າເຂື່ອນໄຊຍະບູລີສ້າງແລ້ວ ມັນຈະກາຍເປັນ ເຂື່ອນໜຶ່ງໃນຈຳນວນ 48 ເຂື່ອນຢູ່ໃນອ່າງນ້ຳຂອງ ແລະເປັນເຂື່ອນທີ່ໃຫຍ່ທີ່ສຸດຢູ່ອ່າງນ້ຳ ຂອງຕອນລຸ່ມ.” ບັນດານັກຂຽນທັງຫລາຍຊື່ໃຫ້ເຫັນວ່າ “ໂຄງການເຂື່ອນນ້ຳເທີນ 2 (1.075 ເມກາວັດ) ກໍຄືໂຄງການເຂື່ອນນ້ຳງື່ມ 3 (440 ເມກາວັດ) ຢູ່ໃນ ສ. ປ. ປ ລາວ ກໍຕ້ອງໄດ້ ມີການປະເມີນຜົນກະທົບສະສົມເມື່ອບໍ່ດົນມານີ້ CIA [Cumulative Impact Assessment]; ແນວ ດຳຕາມການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ [ຈາກເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ] ທີ່ມີການທົບ ທວນຄືນນັ້ນ ບໍ່ໄດ້ເວົ້າເຖິງຜົນກະທົບສະສົມຂອງໂຄງການເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ 1.260 ເມກາວັດ ເລີຍ.”⁴⁶ ເວົ້າອີກແບບໜຶ່ງກໍແມ່ນການດຳເນີນການປະເມີນຜົນກະທົບສະສົມສຳລັບເຂື່ອນທີ່ ນ້ອຍກວ່າ (ໂດຍສັນນິຖານວ່າຈະມີຜົນກະທົບໜ້ອຍກວ່າ), ຖ້າເວົ້າທຳນອງສຽດສີກໍແມ່ນວ່າ ບໍ່ມີການປະເມີນຜົນກະທົບສະສົມຈັກອັນສຳລັບເຂື່ອນໄຊຍະບູລີທີ່ໃຫຍ່ກວ່ານັ້ນເອງ. ພວກເຮົາ ຍັງບໍ່ຮູ້ອີກວ່າມີການວິໄຈຢ່າງຮອບຄອບໃດໆພວມດຳເນີນຢູ່ບໍ່ ເພື່ອສຶກສາເບິ່ງຜົນກະທົບໄລ ຍະສັນຫລືໄລຍະຍາວຂອງເຂື່ອນທັງໝົດ 48 ແຫ່ງນີ້ ຫລືເຂື່ອນທີ່ສະເໜີເພີ່ມເຕີມ. ນອກຈາກ ນັ້ນຍັງບໍ່ທັນຊັດເຈນ ເທື່ອວ່າຜົນຈາກຄວາມພະຍາຍາມຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງ ຫລືຂອງລັດຖະບານຈະອອກມາແນວໃດ ເພື່ອບຳບັດແລະຟື້ນຟູລະບົບນິເວດວິທະຍາທີ່ເສື່ອມ ໂຊມຢູ່ໃນອ່າງນ້ຳ ແລະກອບກູ້ຊະນິດພັນປາທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນທີ່ມີຢູ່.

ບັນຫາເຫລົ່ານີ້ເນັ້ນຍ້າເຖິງຄວາມຈຳເປັນທີ່ໝົດທັງສິ່ງລັດຖະບານຢູ່ລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ຕ້ອງປະຕິ ບັດຕາມຄຳແນະນຳຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມໃນທາງຍຸດທະສາດກ່ຽວກັບພະ ລັງງານນ້ຳຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳຂອງສາຍຫລັກ (“SEA”) ໃນເດືອນຕຸລາ 2010 ສຳລັບຍຶດເວລາໃນ ການຊຳລະທີ່ 10 ປີ ກ່ຽວກັບການສ້າງເຂື່ອນຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳສາຍຫລັກ ເພື່ອແກ້ໄຂຄວາມບໍ່ແນ່ ນອນທີ່ສຳຄັນ ແລະຄວາມວິຕົກກັງວົນກ່ຽວກັບການພັດທະນາດັ່ງກ່າວ.⁴⁷ ການຍຶດເວລາໃນ ການຊຳລະທີ່ 10 ປີ ກ່ຽວກັບເຂື່ອນໃໝ່ໃດໜຶ່ງ ລວມທັງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີນັ້ນ ຈະເຮັດໃຫ້ ສ. ປ. ປ ລາວ ມີທ່າແຮງທີ່ຈະເອົາໃຈໃສ່ຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງຕົນເອງ ຕາມມາດຕາ 3, 7 ແລະ 8 ຂອງສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນ ເພື່ອປ້ອງກັນ ບໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ຊັບພະຍາກອນຊີວະວິທະຍາ ຊຶ່ງໃຊ້ຮ່ວມກັນກັບປະເທດອື່ນ, ເພື່ອລະບຸຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນທີ່ມີຢູ່ແລະວາງແຜນທີ່ຈະສ້າງ ຊຶ່ງມີຕໍ່ຊີວະນາໆພັນ ກ່ອນທີ່ ຈະມີການສ້າງເຂື່ອນໃໝ່ ແລະເພື່ອລະບຸຜົນຕ່າງໆຂອງການບຳບັດລະບົບນິເວດວິທະຍາ ແລະຄວາມພະຍາຍາມໃນການຟື້ນຄືນຊະນິດພັນປາ (ລວມທັງການຟື້ນຄືນຊະນິດພັນປາ ທີ່ມີຄວາມສ່ຽງທີ່ຈະສູນພັນ ຊຶ່ງຜູ້ຊ່ຽວຊານສະຫລຸບວ່າຊະນິດພັນປາເຫລົ່ານີ້ມີແນວໂນ້ມຈະ ໄປຊອກຢູ່ຫາກິນຢູ່ໃນເຂດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນໄຊຍະບູລີນີ້) ກ່ອນທີ່ຈະສ້າງເຂື່ອນ

ໃໝ່. ການວິເຄາະຕໍ່ໄປຈະສາມາດເຮັດໃຫ້ເອກະສານເວົ້າທີ່ເຖິງການຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບໂຄງການນີ້ ເຊັ່ນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ໄດ້ມີການກວດຄືນ ເພື່ອເອົາການວິເຄາະເພີ່ມເຕີມກ່ຽວກັບຜົນກະທົບສະສົມຊຶ່ງສາມາດຄາດຄະເນໄວ້ລ່ວງໜ້າຈາກເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ຕໍ່ແມ່ນ້ຳຂອງແລະຕໍ່ປະຊາກອນທີ່ເພິ່ງພາອາໄສແມ່ນ້ຳສາຍນີ້ປະກອບເຂົ້ານຳ.

ຖ້າບໍ່ມີຄວາມຮູ້ດັ່ງກ່າວນີ້, ສ. ປ. ປ ລາວ ກໍຈະມີທ່າອ່ຽງທີ່ບໍ່ສາມາດປະຕິບັດຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງຕົນໄດ້ຕາມມາດຕາ 3, 7 ຫລື 8 ຂອງສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນ ເນື່ອງຈາກວ່າການດຳເນີນການຂອງລັດຖະບານມີແນວໂນ້ມທີ່ຈະເກີດຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ຊີວະນາໆພັນ ແລະລັດຖະບານຍັງຈະບໍ່ຮູ້ການດຳເນີນງານແລະກິດຈະກຳຕ່າງໆ ຊຶ່ງມີຫລືມີແນວໂນ້ມຈະມີຜົນກະທົບຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງຕໍ່ຊີວະນາໆພັນນີ້.

**4. ການຕັດສິນໃຈທີ່ຈະຮັບຮອງເອົາເຂື່ອນໄຊຍະບູລີດັ່ງທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນ
ມີແນວໂນ້ມຈະສ້າງຄວາມເສຍຫາຍທີ່ບໍ່ເພິ່ງປາຖະໜາໃຫ້ແກ່ປະເທດ
ໄກ້ຄຽງ, ເປັນການຜ່າຜົນໜ້າທີ່ໂດຍ ສ. ປ. ປ ລາວ ໃນການປ້ອງກັນ
ບໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍຂ້າມຊາຍແດນ.**

ອີງຕາມກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ, ສ. ປ. ປ ລາວ ຕ້ອງຮັບປະກັນວ່າ ກິດຈະກຳຕ່າງໆຢູ່ໃນຂອບເຂດອຳນາດທີ່ຕົນມີ ບໍ່ກໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງປະເທດອື່ນ.⁴⁸ ຫລັກການຂໍ້ນີ້ໄດ້ຮັບການຍືນຍັນໂດຍລັດຖະບານທັງໝົດສີ່ປະເທດຢູ່ລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ຢູ່ໃນມາດຕາ 1 ຂອງຂໍ້ຕົກລົງກັນກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂອງ (“ໃຫ້ມີການນຳໃຊ້ແບບອະເນກປະສົງຫລາຍທີ່ສຸດແລະໃຫ້ໄດ້ຜົນປະໂຫຍດຮ່ວມກັນຂອງໝົດທຸກປະເທດທີ່ຢູ່ລຽບຕາມແຄມນ້ຳ”) ແລະມາດຕາ 3 (“ປົກປ້ອງສິ່ງແວດລ້ອມ...ຈາກ...ຜົນກະທົບທີ່ມີລັກສະນະສ້າງຄວາມເສຍຫາຍ ຊຶ່ງເກີດຈາກແຜນພັດທະນາໃດໆ”). ຫລັກການນີ້ຍັງອີງໃສ່ກົດບັດໂລກກ່ຽວກັບທຳມະຊາດ ຊຶ່ງຢູ່ໃນກົດບັດນີ້ປະເທດຕ່າງໆຈະຕ້ອງ “ຮັບປະກັນວ່າກິດຈະກຳຕ່າງໆທີ່ຢູ່ພາຍໃຕ້ຂອບເຂດອຳນາດທີ່ຕົນມີ ຫລືຢູ່ໃນການຄວບຄຸມຂອງຕົນນັ້ນ ບໍ່ກໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍຕໍ່ລະບົບທຳມະຊາດທີ່ມີຢູ່ໃນປະເທດອື່ນ ຫລືຢູ່ໃນເຂດທີ່ຢູ່ນອກເໜືອຂໍ້ຈຳກັດໃນຂອບ ເຂດອຳນາດໃນລະດັບຊາດ,”⁴⁹ ຫລັກການ 2 ຂອງຖະແຫລງການຮີໂອ ວ່າດ້ວຍສິ່ງແວດລ້ອມແລະການພັດທະນາ (“ຖະແຫລງການຮີໂອ”) ເວົ້າວ່າ “ປະເທດຕ່າງໆຈະຕ້ອງມີ... ຄວາມຮັບຜິດຊອບ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າກິດຈະກຳຢູ່ໃນຂອບເຂດອຳນາດທີ່ຕົນມີ ຫລືຢູ່ພາຍໃຕ້ການຄວບຄຸມຂອງຕົນ ບໍ່ກໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍຕໍ່ລະບົບທຳມະຊາດທີ່ມີຢູ່ໃນປະເທດອື່ນ ຫລືຢູ່ໃນເຂດທີ່ຢູ່ນອກເໜືອຂໍ້ຈຳກັດໃນຂອບເຂດອຳນາດທີ່ມີໃນລະດັບຊາດ,” ແລະມາດຕາ 10 ຂອງສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍສຳພັນທະໄມຕີແລະການຮ່ວມມືກັນຢູ່ໃນອາຊີຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້.⁵⁰ ດັ່ງນັ້ນຢູ່ໃນຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂອງແລະແຫລ່ງຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບກົດໝາຍລະຫວ່າງປະ

ເທດ, ສ. ປ. ປ ລາວ ມີພັນທະຕ້ອງປົກປ້ອງແລະປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍຕໍ່ສິ່ງ
ແວດລ້ອມຂອງປະເທດໃກ້ຄຽງແລະຕໍ່ປະຊາກອນຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ.

ການຕັດສິນຂອງສານຍຸຕິທຳລະຫວ່າງປະເທດກ່ຽວກັບຫລັກໝາຍຊາຍແດນໃນໂຄງການກັບຊີ
ໂກໂວ-ນາຈີມາໂຣສ [Gabcikovo-Nagymaros Project] ລະຫວ່າງໂຮງກຣີແລະສະໂລວັກກີ
(Hungary/Slovakia) ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຫລັກການນີ້ໃນທາງປະຕິບັດ. ໃນກໍລະນີນີ້, ສານ
ຍຸຕິທຳລະຫວ່າງປະເທດໄດ້ສະຫລຸບວ່າ ການປະຕິບັດງານຊຶ່ງເອີ້ນວ່າທາງເລືອກຕົວປ່ຽນ C
ສຳລັບລະບົບປັດກັນທີ່ສຳຄັນນັ້ນ ເຮັດໃຫ້ປະເທດເຊັກໂກສະໂລວັກກີມີຄວາມເໝາະສົມທີ່ຈະ
ນຳໃຊ້ແມ່ນ້ຳດານູບ 80 ຫາ 90 ເປີເຊັນ ເພື່ອຜົນປະໂຫຍດຂອງຕົນເອງ ກ່ອນທີ່ຈະປ່ອຍກັບ
ຄືນລົງສູ່ພື້ນນ້ຳທີ່ສຳຄັນຂອງແມ່ນ້ຳສາຍນີ້ ເຖິງວ່າແມ່ນ້ຳດານູບແມ່ນສາຍນ້ຳທີ່ໃຊ້ຮ່ວມກັນລະ
ຫວ່າງປະເທດກໍຕາມ. ຢູ່ໃນສົນທິສັນຍາປີ 1977, ປະເທດຮົງກຣີໄດ້ຕົກລົງເຫັນດີກັບການ
ສ້າງເຂື່ອນຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳດານູບ ແລະປ່ຽນແລວນ້ຳຂອງມັນຜ່ານໄປຕາມຄອງນ້ຳ ຊຶ່ງຢູ່ໃນສະ
ພາບເງື່ອນໄຂຂອງການປະຕິບັດງານຮ່ວມກັນແລະແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດຮ່ວມກັນ. ສານຍຸ
ຕິທຳລະຫວ່າງປະເທດສະຫລຸບວ່າ ການສັ່ງໂຈະແລະຖອນຕົວອອກຈາກສິ່ງທີ່ຕົກລົງເຫັນດີ
ນຳກັນນັ້ນ ເປັນການລະເມີດພັນທະທາງດ້ານກົດໝາຍທີ່ປະເທດຮົງກຣີຕ້ອງປະຕິບັດ, ແຕ່
“ບໍ່ໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າປະເທດຮົງກຣີເຮັດໃຫ້ສິດທິພື້ນຖານຂອງຕົນແຂງແກ່ນຂຶ້ນ ໃນການນຳ
ໃຊ້ຊັບພະຍາກອນສາຍນ້ຳລະຫວ່າງປະເທດຮ່ວມກັນຢ່າງເປັນທຳແລະສົມເຫດສົມຜົນ” ແລະ
ວ່າ “ໃນການໃຊ້ຕົວປ່ຽນ C ປະຕິບັດງານນັ້ນ, ປະເທດເຊັກໂກສະໂລວັກກີບໍ່ໄດ້ປະຕິບັດຕາມ
ສົນທິສັນຍາປີ 1977 ເລີຍ, ແຕ່ກົງກັນຂ້າມຊ້າພັດລະເມີດການຕອບສະໜອງທີ່ເລັ່ງດ່ວນບາງ
ຢ່າງຂອງຕົນ ແລະການເຮັດແບບນັ້ນເປັນການກະທຳຜິດຕໍ່ກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ.”⁵¹
ສານຍຸຕິທຳລະຫວ່າງປະເທດສະໜັບສະໜູນສິ່ງທີ່ຕົນເອງຄົ້ນພົບ ໂດຍຊີ້ໃຫ້ເຫັນໃນສິ່ງທີ່ຕົນພິ
ຈາລະນາກ່ຽວກັບກົດໝາຍທີ່ຍືດໝັ້ນມາແຕ່ດົນນານກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂ້າມຊາຍແດນ:

ໃນປີ 1929, ສານຖາວອນດ້ານຄວາມຍຸຕິທຳລະຫວ່າງປະເທດ ໄດ້ຖະແຫລງກ່ຽວ
ກັບການເດີນເຮືອຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳ ໂອເດີຣ [the River Oder] ດັ່ງນີ້:

“ຄວາມສົນໃຈໃນການເດີນເຮືອຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳສາຍໜຶ່ງກາຍມາເປັນສິດທິຂັ້ນພື້ນ
ຖານຕາມກົດໝາຍທົ່ວໄປ, ຄຸນສົມບັດສຳຄັນຊຶ່ງແມ່ນຄວາມສະເໝີພາບທີ່
ສົມບູນແບບຂອງໝົດທຸກປະເທດທີ່ຢູ່ລຽບຕາມແຄມແມ່ນ້ຳ ໃນການເປັນຜູ້ໃຊ້
ຄອງນ້ຳທັງໝົດຂອງແມ່ນ້ຳແລະບໍ່ໃຫ້ປະເທດໃດໜຶ່ງໃຊ້ອະພິສິດປະຕິບັດຕາມ
ໃຈຊອບຕໍ່ປະເທດອື່ນ” (ອຳນາດເໜືອເຂດນ້ຳແດນດິນທີ່ມີຢູ່ຂອງຄະນະກຳ
ມາທິການລະຫວ່າງປະເທດກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳ ໂອເດີຣ, ຄຳຕັດສິນເລກທີ 16,
1929, ສານຖາວອນດ້ານຄວາມຍຸຕິທຳລະຫວ່າງປະເທດ, ໝວດ ກ, ເລກທີ

ການເຮັດກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດໃຫ້ທັນສະໄໝໄດ້ເຮັດໃຫ້ຫຼັກການອັນນີ້
ໝັ້ນຄົງຂຶ້ນ ເພື່ອນຳໃຊ້ກັບສາຍນໍ້າລະຫວ່າງປະເທດຊຶ່ງບໍ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການ
ເດີນເຮືອເຊັ່ນດຽວກັນ, ດັ່ງທີ່ມີການຍືນຍັນຈາກການຮັບຮອງເອົາສົນທິສັນຍາ
ກ່ຽວກັບກົດໝາຍວ່າດ້ວຍການບໍ່ນຳໃຊ້ສາຍນໍ້າລະຫວ່າງປະເທດເພື່ອການ
ເດີນເຮືອ ລົງວັນທີ 21 ພຶດສະພາ 1997 ໂດຍສະມັດຊາໃຫຍ່ອົງການສະ
ຫະປະຊາຊາດ.⁵²

ການໃຊ້ເທດຜົນນີ້ກັບເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ, ສ. ປ. ປ ລາວ ບໍ່ມີອຳນາດທີ່ຈະສ້າງເຂື່ອນຢູ່ໃນ
ແມ່ນໍ້າຂອງສາຍຫຼັກ ຖ້າຫາກການກະທຳອັນນັ້ນຈະສົ່ງຜົນກະທົບອອກໄປນອກປະເທດ
ຕໍ່ລັດຖະບານຂອງປະເທດໃກ້ຄຽງ ຄືກຳປູເຈຍ, ໄທແລະຫວຽດນາມ ໂດຍປາສະຈາກຄວາມ
ເຫັນດີເຫັນພ້ອມຈາກປະເທດເຫຼົ່ານີ້. ລັດຖະບານຂອງແຕ່ລະປະເທດເຫຼົ່ານີ້ທີ່ຢູ່ລຽບແຄມ
ນໍ້າ ໄດ້ບັນລຸຂໍ້ຕົກລົງກັນກັບ ສ. ປ. ປ ລາວ (ຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງ) ເພື່ອປົກປ້ອງ
ສິດທິຂອງລັດຖະບານແຕ່ລະປະເທດທີ່ຢູ່ລຽບແຄມນໍ້າ ໃຫ້ໃຊ້ຊັບພະຍາກອນຂອງສາຍນໍ້ານີ້
ຮ່ວມກັນຢ່າງສົມເຫດສົມຜົນແລະເປັນທຳ. ດັ່ງນັ້ນ ສ. ປ. ປ ລາວ ບໍ່ສາມາດຮັບຮອງເອົາ
ການພັດທະນາອັນໜຶ່ງ ທີ່ອາດຈະເປັນການທຳລາຍຊ່ອງທາງເຄື່ອນຍ້າຍທີ່ສຳຄັນຢ່າງຍິ່ງຂອງ
ປາໄດ້ ເພາະວ່າ ສ. ປ. ປ ລາວ ບໍ່ແມ່ນເຈົ້າຂອງການປະມົງ ແລະບໍ່ມີສິດທິທີ່ຈະເຮັດໃຫ້
ການປະມົງນີ້ໄດ້ຮັບຄວາມເສຍຫາຍ ຍ້ອນການພັດທະນາຕາມອຳນາດຂອງຕົນເອງ. ຂໍ້ຕົກລົງ
ກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນເຖິງຫຼັກການຂໍ້ນີ້ຂອງກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ
ວ່າດ້ວຍແມ່ນໍ້າຂ້າມຊາຍແດນວ່າ ໝົດທຸກປະເທດທີ່ຢູ່ລຽບແຄມນໍ້າມີຄວາມສະເໝີພາບກັນ
ຢ່າງສົມບູນໃນການນຳໃຊ້ສາຍນໍ້ານີ້. ອັນນີ້ຄືເຫດຜົນວ່າເປັນຫຍັງ ໃນຂະບວນການປະຕິບັດ
ເລື່ອງການແຈ້ງເຕືອນ, ການປຶກສາຫາລືລ່ວງໜ້າແລະຂໍ້ຕົກລົງ ຢູ່ໃນຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່
ນໍ້າຂອງ, ກ່ອນການປຶກສາຫາລືຈຶ່ງເວົ້າວ່າ “ບໍ່ແມ່ນສິດທິໃນການຄັດຄ້ານການນຳໃຊ້ ແລະບໍ່
ແມ່ນສິດທິຂອງຝ່າຍດຽວ ທີ່ຈະນຳໃຊ້ນໍ້າໂດຍປະເທດໜຶ່ງປະເທດໃດທີ່ຢູ່ລຽບແຄມນໍ້າ ໂດຍບໍ່
ຄຳນຶງເຖິງສິດທິຂອງປະເທດອື່ນທີ່ຢູ່ລຽບແຄມນໍ້າ.”⁵³

- 5. ການຕັດສິນໃຈທີ່ຈະຮັບຮອງເອົາເຂື່ອນໄຊຍະບູລີດັ່ງທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນ
ເປັນການລະເມີດຫຼັກການໃຊ້ມາດຕະການປ້ອງກັນລ່ວງໜ້າໄວ້ກ່ອນ
ເພາະວ່າການຕັດສິນໃຈນີ້ປະສົບຄວາມລົ້ມເຫລວທີ່ຈະກ່າວເຖິງຄວາມ
ບໍ່ແນ່ນອນແລະຄວາມວິຕົກກັງວົນທີ່ຄົນໃຫ້ຄວາມສົນໃຈກ່ຽວກັບຜົນກະ
ທົບຈາກເຂື່ອນ ແລະບໍ່ສາມາດສະແດງໃຫ້ເຫັນໄດ້ວ່າການຫລຸດຜ່ອນຜົນ
ກະທົບເຫຼົ່ານີ້ທີ່ໄດ້ສະເໜີໄປນັ້ນມີແນວໂນ້ມຈະປະສົບຜົນສຳເລັດໄດ້.

ຢູ່ໃນຖະແຫລງການນີ້ໂອນັ້ນ, ລັດຖະບານຕ່າງໆຈະຕ້ອງປະຕິບັດຕາມຫຼັກການຂໍ້ທີ 15 ທີ່ວ່າ “ວິທີປ້ອງກັນລ່ວງໜ້າໄວ້ກ່ອນ” “ເພື່ອປ້ອງກັນສິ່ງແວດລ້ອມ” ແລະ “ບ່ອນໃດທີ່ມີການ ຄຸກຄາມຈາກຄວາມເສຍຫາຍຮ້າຍແຮງຫລືບໍ່ສາມາດເອົາກັບຄືນມາໄດ້, ການຂາດຄວາມໝັ້ນ ໃຈຢ່າງເຕັມປຽມທາງດ້ານວິທະຍາສາດ ຈະບໍ່ຖືກນຳມາໃຊ້ເປັນເຫດຜົນໃນການເລື່ອນມາດຕະ ການທີ່ມີປະສິດທິພາບອອກໄປ ເພື່ອປ້ອງກັນການເສື່ອມໂຊມຂອງສິ່ງແວດລ້ອມ.”⁵⁴ ການຕັດ ສິນໃຈຂອງລັດຖະບານໃນການຮັບຮອງເອົາເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ໂດຍອີງໃສ່ຊ່ອງຫວ່າງຢູ່ໃນ ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ (ທີ່ກ່າວມາຂ້າງເທິງ) ເປັນການຝ່າຍຜົນຫຼັກການປ້ອງ ກັນລ່ວງໜ້າໄວ້ກ່ອນ ຢ່າງໜ້ອຍສອງວິທີ.

ບັນຫາທີ່ໜຶ່ງ, ປະກົດວ່າ ສ. ປ. ປ ລາວ ບໍ່ໄດ້ລົງມືກະທຳອັນໃດເລີຍ ເພື່ອປະຕິບັດຕາມຂໍ້ ສະເໜີທີ່ຄົນໃຫ້ຄວາມສົນໃຈຕໍ່ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມໃນທາງຍຸດທະສາດ ກ່ຽວກັບພະລັງງານນໍ້າຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງສາຍຫລັກ ສຳລັບການເລື່ອນຊຳລະໜີ້ 10 ປີ ໃນການ ກໍ່ສ້າງເຂື່ອນຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າສາຍຫລັກ ເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈດີຂຶ້ນແລະຄາດການກ່ຽວກັບຜົນກະທົບໄລ ຍະສັ້ນ ແລະໄລຍະຍາວຈາກການສ້າງເຂື່ອນຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າສາຍຫລັກໃດໜຶ່ງ. ການປະເມີນຜົນ ກະທົບ ຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມໃນທາງຍຸດທະສາດກ່ຽວກັບພະລັງງານນໍ້າຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງສາຍຫລັກ ແມ່ນເພື່ອ “ເພີ່ມຄວາມໝັ້ນແໜ້ນໂດຍກົງໃຫ້ແກ່ຂໍ້ມູນພື້ນຖານ ແລະໂຄງຮ່າງການປະເມີນ ສຳລັບການທົບທວນຄືນຕາມມາຂອງລັດຖະບານ ກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດ ລ້ອມຂອງໂຄງການໂດຍສະເພາະ ຊຶ່ງຈັດທຳຂຶ້ນໂດຍບັນດານັກພັດທະນາ. ມັນຍັງແມ່ນເພື່ອ ແຈ້ງໃຫ້ຮູ້ວ່າ ຄະນະກຳມາທິການສາມາດໃຫ້ການສະໜັບສະໜູນດີທີ່ສຸດແນວໃດຕໍ່ບັນດາປະ ເທດທີ່ເປັນສະມາຊິກ ເມື່ອມີການກະຕຸ້ນໃຫ້ເກີດຂະບວນການຢ່າງເປັນທາງການ ຢູ່ໃນຂໍ້ຕົກ ລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງໃນປີ 1995 ເພື່ອປົກສາຫາລືລ່ວງໜ້າເລື່ອງຂໍ້ສະເໜີຂອງຝ່າຍໃດ ໜຶ່ງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າສາຍຫລັກ (ເຊັ່ນ: ລະບຽບປະຕິບັດເລື່ອງການແຈ້ງເຕືອນ, ການປົກສາ ຫາລືລ່ວງໜ້າແລະຂໍ້ຕົກລົງ).”⁵⁵

ແຕ່ເປັນໜ້າເສຍດາຍ ສິ່ງນີ້ບໍ່ໄດ້ເກີດຂຶ້ນເລີຍສຳລັບເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ເພາະວ່າການປະເມີນ ຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມໃນທາງຍຸດທະສາດກ່ຽວກັບພະລັງງານນໍ້າຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງສາຍ ຫລັກໄດ້ມີການເຜີຍແຜ່ອອກມາ ພາຍຫລັງການເຮັດເອກະສານກ່ຽວກັບການຕັດສິນໃຈທີ່ສຳ ຄັນສຳລັບເຂື່ອນນີ້ – ການສຶກສາຄວາມເປັນໄປໄດ້, ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງຄົມ. ຂໍ້ສະເໜີຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມໃນ ທາງຍຸດທະສາດກ່ຽວກັບພະລັງງານນໍ້າຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງສາຍຫລັກ ສຳລັບການເລື່ອນຊຳລະ ໜີ້ 10 ປີ ໃນການສ້າງເຂື່ອນນັ້ນສອດຄ່ອງກັບ “ວິທີການປ້ອງກັນລ່ວງໜ້າໄວ້ກ່ອນ” ເພື່ອໃຫ້ ເຂົ້າໃຈດີຂຶ້ນເຖິງຜົນກະທົບທີ່ເກີດຈາກການສ້າງເຂື່ອນໃໝ່ ກ່ອນທີ່ຜົນກະທົບດັ່ງກ່າວຈະໃຫ້ຂໍ້

ສະຫລຸບໃນລັກສະນະຜົນຄວາມຮູ້ສຶກ. ການຕັດສິນໃຈຂອງ ສ. ປ. ປ ລາວ ໃນການຮັບຮອງ ເອົາເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ເປັນໄປໃນທິດທາງກົງກັນຂ້າມ ຈຶ່ງເປັນການຝ່າຜົນວິທີການປ້ອງກັນ ລ່ວງໜ້າໄວ້ກ່ອນ.

ບັນຫາທິສອງ, ດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວຢູ່ຂ້າງເທິງ, ນັກວິທະຍາສາດເອກະລາດແລະນັກວິຊາການມີອາ ຊີບໄດ້ບັນທຶກເປັນເອກະສານກ່ຽວກັບຄວາມວິຕົກກັງວົນຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງວ່າ ຂັ້ນໄດທາງຜ່ານ ຂອງປາທີ່ສະເໜີໄປນັ້ນບໍ່ເໝາະສົມ ແລະມີແນວໂນ້ມວ່າຊະນິດພັນປາຫລາຍປະເພດບໍ່ສາມາດ ຜ່ານໄປໄດ້ ຊຶ່ງປັດຈຸບັນໃຊ້ເຂດທີ່ຈະເກີດຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ເປັນຊ່ອງທາງຜ່ານ ໃນການເຄື່ອນຍ້າຍໄປມາ. ໃນການໃຊ້ “ວິທີການປ້ອງກັນລ່ວງໜ້າໄວ້ກ່ອນ,” ເຕັກໂນໂລຊີ ກ່ຽວກັບຊ່ອງທາງຜ່ານຂອງປາທີ່ສະເໜີໄປ ສໍາລັບການສ້າງເຂື່ອນຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າສາຍໃດໜຶ່ງ ຄວນມີບັນທຶກການຕິດຕາມເບິ່ງຜົນສໍາເລັດເປັນຢ່າງດີຢູ່ໃນສະພາບເງື່ອນໄຂທີ່ຄ້າຍຄືກັນນີ້ ກ່ອນ ຈຶ່ງສະເໜີໃຫ້ສ້າງເຂື່ອນຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າສາຍຫລັກນີ້ໄດ້. ການເຮັດແບບນີ້ສອດຄ່ອງກັບ ສັນຍານເຕືອນໄພທີ່ດັ່ງມາຈາກຜູ້ຂຽນບົດການປະເມີນຜົນຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມໃນທາງຍຸດທະສາດ ກ່ຽວກັບພະລັງງານນໍ້າຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງສາຍຫລັກ ຊຶ່ງເປັນຜູ້ສະຫລຸບໄວ້ວ່າ “ແມ່ນໍ້າຂອງສາຍ ຫລັກບໍ່ຄວນໃຊ້ເປັນກໍລະນີທົດລອງ ເພື່ອພິສູດແລະປັບປຸງເຕັກໂນໂລຊີຜະລິດພະລັງງານນໍ້າ ຈາກເຂື່ອນຢ່າງເຕັມສ່ວນ.”⁵⁶ ເຖິງປານນັ້ນ ຂັ້ນໄດຊ່ອງທາງຜ່ານຂອງປາທີ່ ສະເໜີໄປສໍາລັບ ເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ທີ່ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ທົດລອງເທື່ອນັ້ນ ກໍຖືວ່າເປັນການທົດລອງ ຢ່າງແນ່ນອນ ຢູ່ແລ້ວ ດັ່ງນັ້ນການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມໃນທາງຍຸດທະສາດກ່ຽວກັບພະລັງງານ ນໍ້າຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງສາຍຫລັກຈຶ່ງຂໍຮ້ອງ ບໍ່ຄວນໃຫ້ດໍາເນີນການສິ່ງນີ້ເລີຍ.

ສະຫລຸບແລ້ວ, ສ. ປ. ປ ລາວ ລົ້ມເຫລວໃນທາງປະຕິບັດການປ້ອງກັນລ່ວງໜ້າໄວ້ກ່ອນ ເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈດີຂຶ້ນກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຈາກການສ້າງເຂື່ອນຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າສາຍຫລັກ ກ່ອນທີ່ຈະ ຮັບຮອງເອົາການສ້າງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ. ລັດຖະບານຍັງບໍ່ໄດ້ດໍາເນີນການປ້ອງກັນລ່ວງ ໜ້າໄວ້ກ່ອນ ເພື່ອຮັບປະກັນເຕັກໂນໂລຊີກ່ຽວກັບຊ່ອງທາງຜ່ານຂອງປາຢູ່ໃນເຂື່ອນທີ່ໄດ້ສະ ເໜີໄປ ຊຶ່ງມີແນວໂນ້ມທີ່ປາຫລາຍຊະນິດຊຶ່ງມີຢູ່ພຽງແຫ່ງດຽວໃນແມ່ນໍ້າສາຍນີ້ຈະຜ່ານໄປ. ສ. ປ. ປ ລາວ ແລະສາມປະເທດອື່ນທີ່ຢູ່ລຽບແຄມແມ່ນໍ້າ ຄວນປະຕິບັດຕາມຫລັກການ ປ້ອງກັນລ່ວງໜ້າໄວ້ກ່ອນ ໂດຍຕົກລົງເຫັນດີຕາມຂໍ້ສະເໜີຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນຕໍ່ສິ່ງແວດ ລ້ອມໃນທາງຍຸດທະສາດ ກ່ຽວກັບພະລັງງານນໍ້າຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງສາຍຫລັກ ເພື່ອເລື່ອນການ ຊໍາລະໜີ້ຈາກການສ້າງເຂື່ອນອອກໄປ 10 ປີ.

6. ກໍາປູເຈຍ, ໄທແລະຫວຽດນາມມີສິດທິແລະໜ້າທີ່ໃນການປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້

ເຂື່ອນໄຊຍະບູລີມີຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ແມ່ນໍ້າຂອງໄດ້. ລັດຖະບານເຫລົ່ານີ້ມີສິດທິທີ່ຈະໄດ້ຮັບເງິນຊົດເຊີຍເພື່ອປົວແປງຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນຂອບເຂດອໍານາດທີ່ຕົນມີຕາມລໍາດັບ.

i. ໜ້າທີ່ໃນການຄັດຄ້ານການພັດທະນາຕ່າງໆທີ່ຄຸກຄາມການນໍາໃຊ້ແມ່ນໍ້າຂອງແບບອະເນກປະສົງ

ມາດຕາ 3 ຂອງຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງຮຽກຮ້ອງໃຫ້ຜູ້ລົງນາມແຕ່ລະຝ່າຍ “ປົກປ້ອງສິ່ງແວດລ້ອມ, ຊັບພະຍາກອນທໍາມະຊາດ, ຊີວິດແລະສະພາບຂອງນໍ້າ, ແລະຄວາມສົມດູນທາງດ້ານຊີວະວິທະຍາຢູ່ອ່າງແມ່ນໍ້າຂອງ ຈາກມົນລະພິດຫລືຜົນກະທົບທີ່ສ້າງຄວາມເສຍຫາຍອື່ນໆທີ່ເກີດຈາກແຜນພັດທະນາໃດໜຶ່ງ, ຈາກການນໍາໃຊ້ນໍ້າແລະຊັບພະຍາກອນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຢູ່ໃນອ່າງນໍ້ານີ້.” ຄໍາສັ່ງອັນນີ້ມີຜົນບັງຄັບກັບໝົດທຸກຝ່າຍທີ່ລົງນາມແລະການພັດທະນາໃດໜຶ່ງໂດຍບໍ່ຄໍານຶງເຖິງການພັດທະນາທີ່ເກີດຂຶ້ນນີ້. ດັ່ງນັ້ນຢູ່ໃນຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງ, ແຕ່ລະຝ່າຍຕົກລົງແລະຄາດວ່າໝົດທຸກຝ່າຍອື່ນໆທີ່ລົງນາມ ຈະໃຊ້ສິດທິຂອງພວກຕົນຍັບຍັ້ງການນໍາໃຊ້ຂອງປະເທດໜຶ່ງທີ່ຢູ່ລຽບແຄມນໍ້າດັ່ງທີ່ໄດ້ສະເໜີໄປ ເຊັ່ນວ່າບ່ອນໃດມີການນໍາໃຊ້ທີ່ມີລັກສະນະຄຸກຄາມຢ່າງຮ້າຍແຮງ ໃນການທໍາລາຍລະບົບນິເວດວິທະຍາຂອງແມ່ນໍ້າທີ່ໃຊ້ຮ່ວມກັນ ແລະເພື່ອຫາທາງປະນີປະນອມກັນກ່ຽວກັບສະພາບເສດຖະກິດ-ສັງຄົມຂອງປະຊາຊົນພາຍໃນຂອບເຂດອໍານາດຂອງຕົນ ຊຶ່ງເປັນຜູ້ທີ່ເພິ່ງພາອາໄສແມ່ນໍ້ານີ້.

ໃນການຄັດຄ້ານດັ່ງກ່າວນີ້, ຝ່າຍຕ່າງໆທີ່ລົງນາມສາມາດເຮັດໃຫ້ສິ່ງທີ່ອາດຖືວ່າເປັນໜ້າທີ່ສໍາຄັນທີ່ສຸດຂອງພວກຕົນໃຫ້ເກີດເປັນຜົນໄດ້ ຢູ່ໃນຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງ ຊຶ່ງມີການຮຽກຮ້ອງໃຫ້ປະຕິບັດຢູ່ໃນມາດຕາ 1 ສໍາລັບທຸກລັດຖະບານ “ເພື່ອຮ່ວມມືກັນໃນ...ການນໍາໃຊ້, ບໍລິຫານຈັດການແລະອານຸລັກນໍ້າແລະຊັບພະຍາກອນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັນຢູ່ໃນອ່າງແມ່ນໍ້າຂອງ...ໃນລັກສະນະເພື່ອໃຫ້ມີການນໍາໃຊ້ແບບອະເນກປະສົງແລະຜົນປະໂຫຍດຮ່ວມກັນຂອງປະເທດຢູ່ລຽບແຄມແມ່ນໍ້າໄດ້ຫລາຍທີ່ສຸດ ແລະເພື່ອເຮັດໃຫ້ຜົນກະທົບທີ່ມີລັກສະນະສ້າງຄວາມເສຍຫາຍ ຊຶ່ງອາດເປັນຜົນຈາກສິ່ງທີ່ເກີດຂຶ້ນກ່ຽວກັບທໍາມະຊາດແລະກິດຈະກໍາຈາກນໍ້າມືມະນຸດນັ້ນໃຫ້ມີໜ້ອຍທີ່ສຸດ. ໜ້າທີ່ໃນການປົກປ້ອງແມ່ນໍ້າຂອງແລະຄັດຄ້ານການພັດທະນາຕ່າງໆ ຊຶ່ງຈະເປັນບ່ອນທໍາລາຍການນໍາໃຊ້ແບບອະເນກປະສົງຂອງແມ່ນໍ້າສາຍນີ້ ອີງຕາມຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງ ປຽບດັ່ງກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ, ແຕ່ວ່າໜ້າທີ່ອັນນີ້ຍັງອີງຕາມລັດຖະທໍາມະນູນພາຍໃນປະເທດຂອງກໍາປູເຈຍ,⁵⁷ ສ. ປ. ປ ລາວ,⁵⁸ ໄທ⁵⁹ ແລະຫວຽດນາມນໍາອີກ.⁶⁰

ກຳປູເຈຍ, ໄທແລະຫວຽດນາມ ແຕ່ລະປະເທດຕ່າງກໍສະແດງຫລືບອກກ່າວເຖິງຄວາມກັງວົນ ຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງຈາກຜູ້ທີ່ມີສ່ວນໄດ້ສ່ວນເສຍຂອງພວກຕົນ ກ່ຽວກັບເຂື່ອນໄຊຍະບູລີທີ່ໄດ້ສະ ເໜີໄປອີກ. ກຳປູເຈຍສະເໜີໃຫ້ມີການຂະຫຍາຍໄລຍະເວລາການປຶກສາຫາລືກັນລ່ວງໜ້າ ອອກໄປ ແລະອະທິບາຍຢູ່ໃນບົດລາຍງານກ່ຽວກັບລະບຽບປະຕິບັດເລື່ອງການແຈ້ງເຕືອນ, ການປຶກສາຫາລືລ່ວງໜ້າແລະຂໍ້ຕົກລົງວ່າ “ມີຄວາມຈຳເປັນທີ່ຕ້ອງແນະນຳໃຫ້ມີການສຶກສາ ຮອບດ້ານ ແລະປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂ້າມຊາຍແດນ ລວມທັງການປະເມີນຜົນ ກະທົບສະສົມນຳ.”⁶¹ ປະເທດໄທຍັງຍ້າອີກຕື່ມກ່ຽວກັບຄວາມກັງວົນໃຈຈາກຜູ້ທີ່ມີສ່ວນໄດ້ສ່ວນ ເສຍຂອງຕົນວ່າ “ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມນີ້ບໍ່ໄດ້ວິເຄາະຢ່າງຫລວງຫລາຍ ກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຕໍ່ລະບົບນິເວດວິທະຍາແລະວິທີການໄຫລຂອງນ້ຳ ແລະກໍບໍ່ໄດ້ເວົ້າກ່ຽວກັບ ຜົນກະທົບຂ້າມຊາຍແດນຕໍ່ປະເທດໄທ,” ແລະວ່າ “ເນື່ອງຈາກບໍ່ມີຂໍ້ມູນພຽງພໍເພື່ອການພິຈາ ລະນາ...ຈຶ່ງສະເໜີຂະຫຍາຍໄລຍະເວລາຂອງລະບຽບປະຕິບັດເລື່ອງການແຈ້ງເຕືອນ, ການ ປຶກສາຫາລືລ່ວງໜ້າແລະຂໍ້ຕົກລົງອອກໄປອີກ, ແລະບໍ່ໃຫ້ຈຳກັດເວລາຢູ່ໃນ 6 ເດືອນ.”⁶² ສ່ວນບົດ ລາຍງານກ່ຽວກັບລະບຽບປະຕິບັດເລື່ອງການແຈ້ງເຕືອນ, ການປຶກສາຫາລືລ່ວງໜ້າ ແລະຂໍ້ຕົກລົງຂອງຫວຽດນາມໄດ້ສະແດງຄວາມກັງວົນໃຈທີ່ໜ້າສົນໃຈກ່ຽວກັບໂຄງການນີ້ວ່າ:

ດ້ວຍຄວາມກັງວົນໃຈຢ່າງຍິ່ງ, ປະເທດຫວຽດນາມພົບວ່າໄລຍະເວລາຈຳກັດ ຂອງການປຶກສາຫາລືກັນລ່ວງໜ້ານັ້ນບໍ່ພຽງພໍ ເພື່ອອໍານວຍຄວາມສະດວກໃຫ້ ແກ່ການບັນລຸຈຸດປະສົງຂອງຂະບວນການນີ້ເລີຍ. ອີງໃສ່ສິ່ງທີ່ພົບເຫັນທີ່ກ່າວ ມາຂ້າງເທິງ, ດັ່ງນັ້ນປະເທດຫວຽດນາມຈຶ່ງຂໍຮ້ອງຢ່າງຈິງຈັງ ໃຫ້ເລື່ອນການ ຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບໂຄງການພະລັງງານຢູ່ໄຊຍະບູລີ ກໍຄືໂຄງການພະລັງງານ ນ້ຳອື່ນໆທັງໝົດ ຊຶ່ງມີການວາງແຜນທີ່ຈະສ້າງຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳຂອງສາຍຫລັກອອກ ໄປກ່ອນຢ່າງໜ້ອຍ 10 ປີ ຕາມທີ່ຊຸມຊົນທາງດ້ານສັງຄົມ, ອົງການພັດທະນາ ທີ່ບໍ່ແມ່ນຂອງລັດຖະບານໃນລະດັບຊາດແລະລະດັບພາກພື້ນແລະຄູ່ຮ່ວມພັດທະ ນາຈຳນວນຫລາຍໄດ້ສະເໜີມາຢ່າງຖ້ວມທັນ. ການເລື່ອນເວລາອອກໄປຄວນ ໃຫ້ຖືວ່າເປັນວິທີດີອັນໜຶ່ງ ເພື່ອໃຫ້ລັດຖະບານປະເທດຕ່າງໆທີ່ຢູ່ລຽບແຄມນ້ຳ ມີເວລາຫລາຍຕາມທີ່ຕ້ອງການ ໃນການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຮອບດ້ານແລະສະເພາະ ເຈາະຈົງຫລາຍຂຶ້ນ ກ່ຽວກັບຜົນກະທົບສະສົມທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນຈາກນ້ຳຕົກຂອງ ເຂື່ອນຕ່າງໆທີ່ມີການວາງແຜນຈະສ້າງຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳຂອງສາຍຫລັກ ໂດຍສະ ເພາະປະເທດທີ່ມີທຳມະຊາດຂ້າມຊາຍແດນຕາມແມ່ນ້ຳຂອງ ລວມທັງເຂດ ທີ່ຢູ່ສາມຫລ່ຽມປາກແມ່ນ້ຳຂອງຊຶ່ງແມ່ນຂອງປະເທດຫວຽດນາມ.⁶³

ດັ່ງທີ່ໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນແລ້ວວ່າ ລັດຖະບານທັງໝົດຂອງປະເທດທັງສາມໄດ້ສະແດງຄວາມ ກັງວົນໃຈວ່າ ບໍ່ມີຂໍ້ມູນພຽງພໍເພື່ອປະເມີນຜົນກະທົບຂ້າມຊາຍແດນຈາກເຂື່ອນນີ້ຢ່າງສົມເຫດ

ສົມຜົນ. ນອກຈາກນັ້ນ ຕາມທີ່ພວກເຮົາເຂົ້າໃຈ, ບໍ່ມີການເຊີນໃຫ້ລັດຖະບານຕ່າງໆມາປຶກສາ ຫາລືກັນຫລາຍຂຶ້ນ ແລະກັບປະຊາຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບດ້ວຍຂະບວນການປະຕິບັດເລື່ອງ ການແຈ້ງເຕືອນ, ການປຶກສາຫາລືລ່ວງໜ້າແລະຂໍ້ຕົກລົງ. ຖ້າຫາກລັດຖະບານໜຶ່ງຫລືຫລາຍ ລັດຖະບານເຫຼົ່ານີ້ມີທັດສະນະວ່າ ເຂື່ອນໄຊຍະບູລີຈະກໍ່ໃຫ້ເກີດ “ຜົນກະທົບທີ່ມີລັກສະນະ ສ້າງຄວາມເສຍຫາຍຈາກແຜນການພັດທະນາໃດໆ ແລະຈາກການນໍາໃຊ້ນໍ້າແລະຊັບພະຍາ ກອນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຢູ່ໃນອ່າງນໍ້ານີ້ແລ້ວ” ປະເທດນັ້ນມີໜ້າທີ່ຄັດຄ້ານການນໍາໃຊ້ທີ່ສະເໜີໄປ ເພື່ອເປັນການປົກປ້ອງການນໍາໃຊ້ແມ່ນໍ້າຂອງທີ່ມີຢູ່ແບບອະເນກປະສົງ.

ii. ການຊົດເຊີຍດ້ານການເງິນເພື່ອແກ້ໄຂຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຈາກເຂື່ອນ ຢູ່ພາຍໃຕ້ຂອບເຂດອໍານາດຂອງປະເທດອື່ນ.

ຖ້າມີການສ້າງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ, ກໍາປູເຈຍ, ໄທແລະຫວຽດນາມແຕ່ລະປະເທດມີສິດໄດ້ຮັບເງິນ ຄ່າຊົດເຊີຍສໍາລັບຄວາມເສຍຫາຍທີ່ພວກຕົນໄດ້ຮັບ ພາຍໃນຂອບເຂດອໍານາດຂອງຕົນທີ່ມີ ຊຶ່ງເປັນຜົນທີ່ເກີດຈາກເຂື່ອນ. ດັ່ງທີ່ສານຍຸຕິທໍາລະຫວ່າງປະເທດໄດ້ຮັບຮູ້ວ່າ “ມັນແມ່ນກົດ ເກນຂອງກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດທີ່ຕັ້ງຂຶ້ນມາເປັນຢ່າງດີວ່າ ປະເທດທີ່ໄດ້ຮັບບາດແຜຈະ ຕ້ອງມີສິດໄດ້ຮັບເງິນຊົດເຊີຍຈາກປະເທດທີ່ໄດ້ເຮັດການກະທໍາທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງລະຫວ່າງປະເທດ ຊຶ່ງປະເທດນັ້ນເປັນຜູ້ກໍ່ຄວາມເສຍຫາຍຂຶ້ນ.”⁶⁴ ສິດທິອັນນີ້ຍັງແມ່ນເພື່ອປົວແປງບາດແຜອີງ ຕາມມາດຕາ 7⁶⁵ ແລະ 8⁶⁶ ຢູ່ໃນຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງນໍາອີກ.

ປະເທດຕ່າງໆຍັງມີໜ້າທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການກະທໍາໂດຍຕາງໜ້າໃຫ້ພົນລະເມືອງຂອງຕົນເອງ ເພື່ອຊົດເຊີຍແລະປົວແປງຄວາມເສຍຫາຍດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມຊຶ່ງພົນລະເມືອງຂອງຕົນໄດ້ປະ ສົບ ໂດຍບໍ່ຄໍານຶງວ່າຜົນເສຍດັ່ງກ່າວມີຕົ້ນຕໍມາຈາກບ່ອນໃດ. ໜ້າທີ່ນີ້ຮັບຮອງເອົາໂດຍຄະນະ ກໍາມາທິການໂລກກ່ຽວກັບເຂື່ອນ ຊຶ່ງຮັບຮູ້ວ່າ “ກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດທີ່ມີຢູ່ໄດ້ບອກຢ່າງ ຊັດເຈນກ່ຽວກັບຫລັກຖານຕາມກົດໝາຍກ່ຽວກັບສິດທິໃນການປົວແປງຫລືສ້ອມແຊມແກ້ໄຂ ຢ່າງຖືກຕ້ອງ ຊຶ່ງສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນຢູ່ໃນໂຄງຮ່າງນິຕິບັນຍັດແຫ່ງຊາດຂອງຫລາຍປະເທດ ນໍາອີກ...ຄວາມຮັບຜິດຊອບໃນການລິເລີ່ມດໍາເນີນການສ້ອມແຊມແກ້ໄຂເປັນໜ້າທີ່ຂອງລັດຖະ ບານ. ປະຊາຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບອາດຮຽກຮ້ອງເອົານໍາລັດຖະບານ” ແລະວ່າ “ແມ່ນ ຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງລັດທີ່ຈະປົກປ້ອງພົນລະເມືອງຂອງຕົນເອງ ລວມທັງສິດທິຂອງພວກ ເຂົາເຈົ້າໃນການຮຽກຮ້ອງເອົາຄ່າຊົດເຊີຍ.”⁶⁷ ໜ້າທີ່ອັນນີ້ຍັງສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນຢູ່ໃນຫລັກທີ 10 ຂອງຖະແຫລງການຮີໂອ ທີ່ລະບຸຢູ່ໃນພາກທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັນວ່າ “ປະເທດຕ່າງໆຈະຕ້ອງອໍານວຍ ຄວາມສະດວກແລະຊຸກຍູ້ການສ້າງຈິດສໍານຶກແລະການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນ ໂດຍໃຫ້ມີ

ຂໍ້ມູນຢ່າງກວ້າງຂວາງ. ການຈັດໃຫ້ມີການດຳເນີນຄະດີທາງສານຢ່າງມີປະສິດທິພາບແລະບໍລິຫານຈັດການ ລວມທັງການແກ້ໄຂແລະປົວແປງນັ້ນ ຈະຕ້ອງຈັດໃຫ້ມີຂຶ້ນ.”⁶⁸

ກະແຈສຳຄັນທີ່ຈະເຮັດໃຫ້ສິດທິອັນນີ້ເກີດເປັນຜົນໄດ້ ແລະສຳເລັດໜ້າທີ່ໃນການແກ້ໄຂແລະປົວແປງຄວາມເສຍຫາຍຂອງສິ່ງແວດລ້ອມ ແມ່ນເພື່ອໃຫ້ປະເທດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ເຮັດເປັນເອກະສານກ່ຽວກັບຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຈາກໂຄງການຢູ່ໃນຂອບເຂດອຳນາດທີ່ຕົນເອງມີ. ມາດຕາ 7 ຂອງຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂອງຮຽກຮ້ອງໃຫ້ “ມີຫຼັກຖານຢັ້ງຢືນທີ່ຖືກຕ້ອງແລະໃຊ້ການໄດ້” ກ່ຽວກັບຜົນກະທົບເຫຼົ່ານີ້. ດັ່ງນັ້ນ ບໍ່ວ່າຈະເປັນກຳປູເຈຍ, ໄທ ຫຼືຫວຽດນາມກໍຕາມ ຖ້າຫາກມີທັດສະນະວ່າເຂື່ອນໄຊຍະບູລີກໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີພາຍໃນຂອບເຂດອຳນາດທີ່ຕົນມີແລ້ວ, ປະເທດນັ້ນກໍ່ຄວນໃຫ້ການສະໜັບສະໜູນການແນະນຳທີ່ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຜົນກະທົບທີ່ຈະເກີດຈາກເຂື່ອນໃນອະນາຄົດ. ໃນຂະນະທີ່ບໍ່ໄດ້ມີການປະຕິບັດແບບງ່າຍດາຍ ເພື່ອໃຫ້ມີກິດຈະກຳອື່ນໆຫລາຍຢ່າງແລະຜົນກະທົບຕໍ່ແມ່ນ້ຳຂອງ, ສາມາດໃຫ້ມີການດຳເນີນການສິ່ງນີ້ຢ່າງໜ້າເຊື່ອຖືໄດ້ ດ້ວຍການມອບໝາຍໃຫ້ເຮັດປະເມີນໃນລັກສະນະທີ່ເປັນເອກະລາດ ກ່ຽວກັບສະພາບສິ່ງແວດລ້ອມໃນປັດຈຸບັນຢູ່ບໍລິເວນໃກ້ຄຽງໂຄງການຕິດຕາມດ້ວຍການວິເຄາະຂອງຜູ້ຊ່ຽວຊານເອກະລາດ ເພື່ອໃຫ້ຮູ້ວ່າສະພາບເຫຼົ່ານັ້ນມີແນວໂນ້ມປ່ຽນແປງໄປແນວໃດ ພາຍໃນຂອບເຂດອຳນາດທີ່ລັດຖະບານໜຶ່ງມີ ຊຶ່ງເປັນຜົນຈາກການສ້າງເຂື່ອນ. ການປະເມີນຍັງອາດລວມເອົາການວິເຄາະທາງດ້ານເສດຖະກິດ ກ່ຽວກັບຄວາມສູນເສຍທາງດ້ານການເງິນຊຶ່ງອາດເກີດຂຶ້ນຍ້ອນຜົນກະທົບເຫຼົ່ານັ້ນ (ຕົວຢ່າງ: ຜົນກະທົບຕໍ່ ການປະມົງ, ການສູນເສຍດິນຕົກຕະກອນ, ຄຸນນະພາບນ້ຳທີ່ເສື່ອມໂຊມ). ຂໍ້ມູນພື້ນຖານນີ້ສາມາດນຳໄປໃຊ້ເພື່ອວັດແທກຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມແລະເສດຖະກິດ-ສັງຄົມໃນເວລາຕໍ່ມາ ຊຶ່ງສາມາດອ້າງໄດ້ວ່າເປັນຜົນທີ່ເກີດຈາກເຂື່ອນນີ້ໄດ້ຢ່າງສົມເຫດສົມຜົນ.

ສະຫຼຸບແລ້ວ, ໜ້າທີ່ໃນການປົກປ້ອງແມ່ນ້ຳຂອງແລະປະຊາຊົນທີ່ເພິ່ງພາແມ່ນ້ຳສາຍນີ້ ບໍ່ໄດ້ຈຳກັດຢູ່ແຕ່ພຽງ ສ. ປ. ປ ລາວ ເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຍັງລວມເຖິງລັດຖະບານຂອງປະເທດໃກ້ຄຽງນຳອີກ.

ຂໍ້ສະເໜີ

ພວກເຮົາເຂົ້າໃຈວ່າມີກອງປະຊຸມສະພາຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງໃນເດືອນພະຈິກ 2011 ເພື່ອປຶກສາຫາລືແລະພະຍາຍາມແກ້ໄຂຄວາມວິຕົກກັງວົນໃຈຂອງກຳປູເຈຍ, ໄທແລະຫວຽດນາມ ກ່ຽວກັບການຕັດສິນໃຈຮັບຮອງເອົາການສ້າງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ. ເພື່ອຊ່ວຍການພິຈາລະນາຢ່າງຮອບຄອບຂອງຝ່າຍຕ່າງໆ, ພວກເຮົາເຮັດຂໍ້ສະເໜີສາມຢ່າງເປັນລາຍການຢູ່ຂ້າງລຸ່ມ ເພື່ອເປັນການລິເລີ່ມກ່ອນຈະເຖິງເວລາກອງປະຊຸມສະພາຮ່ວມອັນນີ້ ຊຶ່ງເວລາ

ທຶກເດືອນ ແລະມັນຈະຕ້ອງໄດ້ຮັບສຽງສະໜັບສະໜູນຢ່າງໜ້ອຍຈາກໜຶ່ງໃນສາມ
ຈາກຝ່າຍຕ່າງໆ.”

3. ຕິດຕາມແລະສະໜັບສະໜູນດ້ວຍຄວາມເຊື່ອໝັ້ນທີ່ດີ ກ່ຽວກັບວ່າຈະຮັບຮອງເຂື່ອນ
ໄຊຍະບູລີບໍ່. ກຳປູເຈຍ, ສ. ປ. ປ ລາວ, ໄທແລະຫວຽດນາມໄດ້ລົງນາມໃນຂໍ້ຕົກ
ລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງໄປແລ້ວ ໂດຍມີຄວາມຄາດຫວັງວ່າສົນທິສັນຍາອັນນີ້ມີຜົນ
ບັງຄັບຕາມກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ. ຖ້າຫາກລັດຖະບານຂອງສີ່ປະເທດບໍ່ສາມາດ
ຕົກລົງກັນໄດ້ວ່າຈະສະໜັບສະໜູນການສ້າງເຂື່ອນນີ້ແລ້ວ, ຝ່າຍຕ່າງໆກໍຄວນດຳ
ເນີນວຽກເພື່ອແກ້ໄຂຄວາມຄິດທີ່ແຕກຕ່າງຂອງພວກຕົນຕາມລະບຽບການແກ້ໄຂຂໍ້ພິ
ພາດຢູ່ໃນບົດທີ V ຂອງຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງ. ຂະນະທີ່ລັດຖະບານຕ່າງໆດຳ
ເນີນການປຶກສາຫາລືກັນກ່ຽວກັບອະນາຄົດຂອງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ແລະການສະແດງ
ອອກເຖິງຄວາມກ່ຽວຂ້ອງຂອງມັນກັບຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງແລະກັບແມ່ນໍ້າຂອງ
ໂດຍສະເພາະນັ້ນ ການທີ່ລັດຖະບານແຕ່ລະປະເທດຈະເຮັດໃຫ້ຫຼັກການເຊື່ອໝັ້ນ
ດ້ວຍດີຂໍ້ນີ້ເກີດເປັນຜົນໄດ້ນັ້ນຍັງເປັນສິ່ງສຳຄັນຢ່າງຍິ່ງຢູ່, ດັ່ງທີ່ໄດ້ລະບຸໄວ້ຢູ່ໃນ
ມາດຕາ 26 ຂອງກອງປະຊຸມວຽນນາວ່າດ້ວຍກົດໝາຍກ່ຽວກັບສົນທິສັນຍາ ຊຶ່ງລະ
ບຸໄວ້ວ່າ “ທຸກໆສົນທິສັນຍາມີຜົນບັງຄັບຜູກມັດກັບຝ່າຍຕ່າງໆທີ່ລົງນາມໄວ້ ແລະພວກ
ເຂົາເຈົ້າຈະຕ້ອງປະຕິບັດສົນທິສັນຍານີ້ດ້ວຍຄວາມເຊື່ອໝັ້ນທີ່ດີ.”⁶⁹ ຢູ່ໃນບັນທຶກອັນ
ໜຶ່ງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັນ, ບໍ່ມີຫຍັງຢູ່ໃນຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າຂອງ ທີ່ເປັນອຸປະສັກຂັດ
ຂວາງຝ່າຍຕ່າງໆທີ່ລົງນາມໃນສົນທິສັນຍາ ບອກວ່າບໍ່ໃຫ້ມີການແນະນຳການແກ້ໄຂ
ຂໍ້ພິພາດໃດໜຶ່ງກ່ຽວກັບແມ່ນໍ້າ ໂດຍການຊ່ວຍເຫຼືອຫຼືການຕັດສິນຊີ້ຂາດຈາກຝ່າຍ
ທີສາມ. ຕົວຢ່າງ ລັດຖະບານໃດໜຶ່ງຂອງປະເທດລຸ່ມແມ່ນໍ້າຂອງສາມາດຮ້ອງຂໍໃຫ້
ສ. ປ. ປ ລາວ ຮ່ວມກັບພວກເຂົາເຈົ້າໃນການຕິດຕາມນຳກັນເລື່ອງການແກ້ໄຂຂໍ້
ພິພາດຢູ່ໃນສົນທິສັນຍາກ່ຽວກັບຊີວະນາໆພັນ, ມາດຕາ 27 (ການເຈລະຈາຕໍ່ລອງ,
ການໄກເກ່ຍ, ການຕັດສິນແລະຊີ້ຂາດ ກ່ອນຈະໄປເຖິງສານຍຸຕິທຳລະຫວ່າງປະເທດ
ຫຼືການປະນີປະນອມກັນ).

ໝາຍເຫດທ້າຍບົດ

¹ ເບິ່ງຢູ່ໃນບົດລາຍງານກ່ຽວກັບການທົບທວນຄືນເລື່ອງປາແລະການປະມົງຢູ່ໃນການສຶກສາຄວາມເປັນໄປໄດ້
ແລະການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ຢູ່ໃນໂຄງການເຂື່ອນໄຊຍະບູລີທີ່ສະເໜີຈະສ້າງຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງ
ຕອນລຸ່ມ, ຢູ່ໜ້າ 8 ແລະ 9 ແລະໝາຍເຫດທີ 4 (31 ມີນາ 2011) ຂຽນໂດຍ ເອຣິກ ບາແຣນ, ມິແຊນ
ລາຣີນີເຍ, ກາຍ ຊິບ ເກີຣດ ມາຣມູລລາ [Eric Baran, Michel Larinier, Guy Ziv Gerd
Marmulla] (ຢູ່ໃນບົດນີ້ຈະໃສ່ຊື່ “ບາແຣນ ເອ ອໍ”) (ຕາຕະລາງທີ 1 ຂອງບົດລາຍງານນີ້ສະຫຼຸບລັກສະນະ
ພິເສດສຳຄັນຕ່າງໆຂອງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ ຊຶ່ງປະກອບດ້ວຍຄວາມຍາວ, ຄວາມສູງແລະຂອບເຂດຂອງອ່າງເກັບ

ນ້ຳທີ່ໄດ້ກະປະມານໄວ້. ບົດລາຍງານນີ້ບອກວ່າຄະນະກຳມາທິການລະຫວ່າງປະເທດກ່ຽວກັບການນິຍາມເລື່ອງ “ເຂື່ອນໃຫຍ່” ວ່າແມ່ນເຂື່ອນທີ່ມີຄວາມສູງ 15 ແມັດ ຫລືສູງກວ່ານັ້ນ)

² ຄວາມຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍຂອງການຄຸກຄາມແລະການໃຊ້ອາວຸດນິວເຄລຍ, ຄວາມຄິດຄວາມເຫັນຂອງທີ່ ປຶກສາ, 1996 I.C.J. ໜ້າ 226, 241-242, ຫຍໍ້ໜ້າ 29 (ວັນທີ 8 ກໍລະກົດ 1996) (ເນັ້ນເພີ່ມເຕີມ).

³ ຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂອງທີ່ຮູ້ຈັກກັນຢ່າງເປັນທາງການວ່າ ຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບການຮ່ວມມືເພື່ອການພັດທະນາ ທີ່ຍືນຍົງຢູ່ອ່າງແມ່ນ້ຳຂອງ, 34 I.L.M. 864 (1995). ຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂອງແມ່ນສົນທິສັນຍາທີ່ສຳຄັນ ທີ່ສຸດກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມ ທີ່ເຮັດຂຶ້ນມາໂດຍສະເພາະແມ່ນ້ຳຂອງ ຄື ກຳປູເຈຍ, ສ. ປ. ປ ລາວ, ໄທ ແລະຫວຽດນາມ.

⁴ ການວິເຄາະນີ້ສະແດງວ່າ ສ. ປ. ປ ລາວຍັງແມ່ນລັດຖະບານດຽວທີ່ລະບຸວ່າຂະບວນການເລື່ອງການແຈ້ງ ເຕືອນ, ການປຶກສາຫາລືລ່ວງໜ້າແລະຂໍ້ຕົກລົງ ພາຍໃຕ້ຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂອງໄດ້ສະຫລຸບກັນໄປແລ້ວ, ວ່າເອກະສານເລື່ອງການຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບໂຄງການນີ້ ເຊັ່ນການສຶກສາຄວາມເປັນໄປໄດ້, ການປະເມີນຜົນກະ ທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ, ແລະການປະເມີນຜົນກະທົບທາງດ້ານສັງຄົມນັ້ນຈະບໍ່ມີການຂຽນຄືນຢ່າງພຽງພໍອີກຕື່ມ ແລະວ່າການສ້າງເຂື່ອນໄຊຍະບູລີພວມດຳເນີນຢູ່ ລວມທັງການກໍ່ສ້າງເສັ້ນທາງແລະສາຍສົ່ງໄຟຟ້າຢູ່ໃກ້ເຂດ ເຂື່ອນ. ຖ້າຫາກມີການປ່ຽນແປງຄວາມຈິງເຫລົ່ານີ້, ຂໍ້ສະຫລຸບທາງກົດໝາຍໃນທີ່ນີ້ອາດແຕກຕ່າງໄປໄດ້.

⁵ ເບິ່ງຢູ່ໃນບົດລາຍງານ ຂອງ ອາຣອນ ທີ ລູຟ [Aaron T. Wolf] ມາດຖານສຳລັບການຈັດສັນຢ່າງເປັນທຳ: ທົວໃຈຂອງຄວາມຂັດແຍ່ງລະຫວ່າງປະເທດກ່ຽວກັບນ້ຳ, ເວທີສົນທະນາກ່ຽວກັບຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ 23, 3-30, ຢູ່ໜ້າ 15 (1999) (ບັນທຶກບອກວ່າມີເຂດຕົ້ນນ້ຳລະຫວ່າງປະເທດຢູ່ປະມານ 261 ແຫ່ງ ແລະບອກວ່າ ເຖິງຈະມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກມາແຕ່ຕັ້ງເດີມຂອງການເຈລະຈາຕໍ່ລອງສົນທິສັນຍາຕ່າງໆຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນກໍຕາມ, ສົນທິ ສັນຍາດັ່ງກ່າວນັ້ນແມ່ນຕົວແທນດີທີ່ສຸດຂອງຄວາມຕ້ອງການແລະການຈັດຕັ້ງກັນຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນ ແລະຍັງດຳເນີນ ຄວາມສຳຄັນສູງສຸດຢູ່ໃນກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດນຳອີກ).

⁶ ການປະເມີນເຫລົ່ານີ້ມີຢູ່ທີ່ : <http://www.internationalrivers.org/en/node/6424>.

⁷ ຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງ, ບົດລາຍງານທົບທວນຄືນເລື່ອງການປຶກສາຫາລືກັນລ່ວງໜ້າກ່ຽວກັບໂຄງ ການ, ໂຄງການເຂື່ອນໄຊຍະບູລີທີ່ໄດ້ສະເໜີໄປ – ແມ່ນ້ຳຂອງ (ວັນທີ 24 ມີນາ 2011) (“ບົດລາຍງານທົບ ທວນຄືນເລື່ອງການປຶກສາຫາລືກັນລ່ວງໜ້າກ່ຽວກັບໂຄງການຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງ”).

⁸ ອົງການພະລັງງານລະຫວ່າງປະເທດ, ການສຳຫລວດແນວທາງທີ່ມີຢູ່, ໂຄງຮ່າງກົດໝາຍແລະກົດລະບຽບ ມາດຕະຖານສຳລັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງໂຄງການພະລັງງານນ້ຳ. ບົດລາຍງານທາງວິ ຊາການກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ. ອົງການພະລັງງານລະຫວ່າງປະເທດ-ຂໍ້ຕົກລົງທີ່ຈະປະ ຕິບັດສຳລັບເຕັກໂນໂລຊີແລະລາຍການຕ່າງໆກ່ຽວກັບພະລັງງານນ້ຳ, ຢູ່ໜ້າ 35 (2000).

⁹ ໂຮງງານເຫຍື້ອກະດາດຢູ່ແມ່ນ້ຳອູຣູກວາຍ (ເປັນບັນຫາຂັດແຍ່ງກັນລະຫວ່າງອາເຈັບຕີນາແລະອູຣູກວາຍ), ຢູ່ໜ້າ 60-61, ຫຍໍ້ໜ້າ 204 (20 ເມສາ 2010) ມີຢູ່ໃນ [http://www.icj-cij.org/docket/files/ 135/15877.pdf](http://www.icj-cij.org/docket/files/135/15877.pdf); ເບິ່ງຕື່ມ ສົນທິສັນຍາກ່ຽວກັບຄວາມຫລາກຫລາຍທາງດ້ານຊີວະນາໆພັນ, 1700 U.N.T.S. 79, 31 I.L.M. 818, ມາດຕາ 14, ປະໄວ້ສຳລັບລົງລາຍເຊັນ 5 ມິຖຸນາ 1992

(ໃນທີ່ນີ້ແມ່ນ“CBD”) (ບົດຄວາມ 14 ກ່ຽວຂ້ອງກັບໜ້າທີ່ສໍາລັບການປະເມີນຜົນກະທົບແລະການເຮັດໃຫ້ຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີມີໜ້ອຍທີ່ສຸດ); ກອງປະຊຸມສະຫະປະຊາຊາດກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມແລະການພັດທະນາ, ຖະແຫລງການຮີໂອກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມແລະການພັດທະນາ 31 I.L.M. 874 (1992) (ໃນທີ່ນີ້ແມ່ນ “ຖະແຫລງການຮີໂອ”) (ບອກວ່າຢູ່ໃນຫລັກການ 17 ນັ້ນ ການປະເມີນຜົນກະທົບທີ່ສິ່ງແວດລ້ອມອັນໜຶ່ງ “ຈະຕ້ອງມີການດໍາເນີນການກ່ຽວກັບກິດຈະກຳທີ່ສະເໜີໄປ ຊຶ່ງມີແນວໂນ້ມກໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງທີ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະຂຶ້ນຢູ່ກັບການຕັດສິນໃຈຂອງອໍານາດຄວບຄຸມໃນລະດັບປະເທດ.”)

¹⁰ ສົນທິສັນຍາກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບທີ່ສິ່ງແວດລ້ອມໃນສະພາບເງື່ອນໄຂຂ້າມຊາຍແດນບ່ອນໜຶ່ງ, 1989 U.N.T.S. 309, ອະນຸມາດຕາ 7 ແລະມາດຕາ 2, ຫຍໍ້ໜ້າ 2 ແລະ 3, *ປະໄວ້ສໍາລັບລົງລາຍເຊັນ* ວັນທີ 25 ກຸມພາ 1991. ສ. ປ. ປ ລາວ ບໍ່ແມ່ນເປັນຜູ້ລົງນາມສົນທິສັນຍານີ້, ແຕ່ວ່າສົນທິສັນຍານີ້ສະແດງ ທັດສະນະຂອງຫລາຍປະເທດແທ້ ກ່ຽວກັບການທຳໜ້າທີ່ຂອງການປະເມີນຜົນກະທົບທີ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ທີ່ໃຊ້ກັບ ໂຄງການພັດທະນາທີ່ມີຜົນກະທົບຂ້າມຊາຍແດນຊຶ່ງເປັນທີ່ຮູ້ຈັກກັນແລະສາມາດຄາດການໄດ້ລ່ວງໜ້າ.

¹¹ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 4.

¹² ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 5.

¹³ ກາຍ ຣ. ແລນຊາ [Guy R. Lanza], ບົດທົບທວນຄືນກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບທີ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ຂອງບໍລິສັດ ຈ. ການຈັມມະຫາຊົນຈຳກັດ, ໂຄງການໄຟຟ້າພະລັງງານນໍ້າໄຊຍະບູລີ, ສ. ປ. ປ ລາວ, ໜ້າ 2 (ເມສາ 2011).

¹⁴ ແຊບ ໂຮແກນ, ປາບິກຕິກຢູ່ໃນອັນຕະລາຍແລະເຂື່ອນໃນແມ່ນໍ້າສາຍຫລັກຢູ່ອ່າງແມ່ນໍ້າຂອງຕອນລຸ່ມ: ການ ປະເມີນສະພາບປັດຈຸບັນ, ການຄຸກຄາມແລະການຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບ, ໜ້າ 8-9 (15 ເມສາ 2011) (ບອກວ່າ “ການປະເມີນຜົນກະທົບທີ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງນັກພັດທະນານັ້ນຂາດຕົກບົກຜ່ອງຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງ ແລະບໍ່ໄດ້ ອະທິບາຍຢ່າງຖືກຕ້ອງເຖິງມູນຄ່າກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມຢ່າງແທ້ຈິງ ທີ່ເກີດຈາກເຂື່ອນໄຊຍະບູລີ.” ແລະບອກວ່າ “ການປະເມີນໃໝ່ກ່ຽວກັບຜົນກະທົບທີ່ສິ່ງແວດລ້ອມມີຄວາມຈຳເປັນ ຊຶ່ງເວົ້າເຖິງຜົນກະທົບຈາກ ເຂື່ອນໄຊຍະ ບູລີຕໍ່ປາທີ່ຖືກຄຸກຄາມແລະເຄື່ອນຍ້າຍນັ້ນໄດ້ຢ່າງຄົບຖ້ວນ. ຄວາມສ່ຽງທີ່ຈະເກີດຄວາມເສຍຫາຍ ຢ່າງຖາວອນຕໍ່ຊີວະນາໆພັນ ແລະຜົນຜະລິດຈາກການປະມົງມີຫລາຍເກີນໄປ, ແລະຄ່າໃຊ້ຈ່າຍກໍ່ສູງເກີນໄປທີ່ ຈະເດີນໜ້າໂຄງການນີ້ ອີງຕາມຂໍ້ມູນທີ່ບໍ່ພຽງພໍ.”)

¹⁵ ເດວິດ ຈ. ຮ. ເບລັກ, ຄວາມຄິດເຫັນກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບທີ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະເອກະສານກ່ຽວກັບ ຜົນກະທົບທີ່ສັງຄົມ ເຮັດຂຶ້ນສໍາລັບໂຄງການໄຟຟ້າພະລັງງານນໍ້າໄຊຍະບູລີ, ສ. ປ. ປ ລາວ, ຢູ່ໜ້າ 22-23 (ບໍ່ໄດ້ລົງວັນທີ) (ເວົ້າວ່າ “ການປະເມີນຜົນກະທົບເວົ້າເຖິງຂອບເຂດທາງດ້ານພູມສັນຖານຈຳກັດເກີນໄປ ພໍທີ່ ຈະໃຫ້ເປັນເອກະສານກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຢ່າງພຽງພໍ ຊຶ່ງຄາດວ່າຈະເປັນບໍລິເວນກວ້າງຮ້ອຍກິໂລແມັດຢູ່ເຂດ ເໜືອນໍ້າແລະເຂດລຸ່ມນໍ້າ. ເຂື່ອນນີ້ມີແນວໂນ້ມທີ່ຈະກໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທີ່ຮ້າຍແຮງຂ້າມຊາຍແດນ ແຜ່ຂະຫຍາຍ ໄປຮອດເຂດລຸ່ມນໍ້າຂອງໄທ, ກຳປູເຈຍແລະຫວຽດນາມ ຊຶ່ງບໍ່ໄດ້ມີການພິຈາລະນາຢູ່ໃນການປະເມີນຜົນກະ ທົບທີ່ສິ່ງແວດລ້ອມແລະຕໍ່ສັງຄົມເລີຍ,” “ການປະເມີນຜົນກະທົບຄາດການໄວ້ຕໍ່າຫລາຍກ່ຽວກັບຂະໜາດ ແລະ ຄວາມໃຫຍ່ຫລວງຂອງຜົນກະທົບ, ຢູ່ໃນໝົດທຸກພາກ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນການປະມົງແລະອົງປະກອບຊັບ ພະຍາກອນທາງນໍ້າ, ຊຶ່ງແມ່ນຄວາມສໍາຄັນພື້ນຖານສໍາລັບການຮັບປະກັນທາງດ້ານສະບຽງອາຫານ ແລະ ການທຳມາຫາກິນຂອງປະຊາຊົນຫລາຍກວ່າສອງລ້ານຄົນ ທີ່ອາໄສຢູ່ຕາມແມ່ນໍ້າຂອງສາຍຫລັກ,” ແລະ

“ດັ່ງທີ່ພວກເຂົາເຈົ້າຍືນຍັນໃນປັດຈຸບັນວ່າ ບົດລາຍງານກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມແລະ ຕໍ່ສັງຄົມນັ້ນເບິ່ງບັນຫາລັກສະນະສາຍຕາສັ້ນ ທັງມັກບໍ່ຖືກຕ້ອງຕາມຂໍ້ມູນແລະເອກະສານທາງດ້ານວິຊາການ ກໍບໍ່ມີພຽງພໍ ຊຶ່ງຄວນໃຊ້ໃນການທຳໜ້າທີ່ກວດກາ, ຄາດການໄວ້ລ່ວງໜ້າແລະການວິເຄາະຜົນກະທົບຂຶ້ນມີແນວ ໂນ້ມຈະເກີດຂຶ້ນກ່ຽວກັບພື້ນທີ່ແລະເວລາ ຈາກໂຄງການຕໍ່ການທຳມາຫາກິນຂອງປະຊາຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງບໍ່ຢູ່ໃນຖານະທີ່ຈະສະເໜີມາດຕະການຫລຸດຜ່ອນແລະຄ່າຊົດເຊີຍຈາກຜົນກະທົບໄດ້ຢ່າງເໝາະສົມ. ຂະບວນການທັງໝົດປະກົດວ່າດຳເນີນໄປໃນລັກສະນະເຮັດບົດຝຶກຫັດທີ່ໝາຍໃສ່ຫ້ອງທີ່ຂີດອ້ອມໄວ້ເທົ່ານັ້ນ ແທນທີ່ຈະແມ່ນຄວາມຕັ້ງໃຈຢ່າງຈິງຈັງທີ່ຈະຄົ້ນຫາຜົນກະທົບທີ່ແທ້ຈິງຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມແລະຕໍ່ສັງຄົມ. ໃນຂະນະ ດຽວກັນ, ທີ່ປຶກສາທີ່ຮັບຜິດຊອບການຂຽນບົດລາຍງານກ່ຽວກັບການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ກໍບໍ່ມີຄຸນ ສົມບັດເໝາະສົມທີ່ຈະດຳເນີນການປະເມີນຜົນກະທົບສຳລັບໂຄງການສ້າງເຂື່ອນໃຫຍ່ອັນໜຶ່ງຢູ່ແມ່ນ້ຳສາຍຫລັກ ຊຶ່ງມີຕໍ່ລະບົບແມ່ນ້ຳຂ້າມຊາຍແດນທີ່ສຳຄັນດັ່ງກ່າວ.

¹⁶ ບົດລາຍງານທົບທວນຄືນກ່ຽວກັບໂຄງການກ່ອນການປຶກສາຫາລືຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງພວດ ii.

¹⁷ ກົດບັດໂລກກ່ຽວກັບທຳມະຊາດ, G.A. Res 37/7, U.N. GAOR, ກອງປະຊຸມສະໄໝທີ 37, ໜ້າ 455, ບົດທີ III, ຫຍໍ້ໜ້າ 16 (28 ຕຸລາ 1982) (ໃນທີ່ນີ້ແມ່ນ “ກົດບັດໂລກກ່ຽວກັບທຳມະຊາດ”).

¹⁸ ເບິ່ງອີກຕື່ມ ຫລັກການ 10 ຂອງຖະແຫລງການຮີໂອ (ເນັ້ນຕື່ມ) (ບອກວ່າ “ໃນລະດັບຊາດ, ແຕ່ລະຝ່າຍ ຈະຕ້ອງຮັບຮອງການໄດ້ຮັບຂໍ້ມູນຢ່າງເໝາະສົມກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມທີ່ອຳນາດລັດມີຢູ່ ລວມທັງຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບ ... ກົດຈະກຳຢູ່ໃນຊຸມຊົນຕ່າງໆຂອງຕົນແລະໃຫ້ໂອກາດພວກເຂົາເຈົ້າໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມຂະບວນການຕັດສິນໃຈ. ປະເທດຕ່າງໆຈະຕ້ອງອຳນວຍຄວາມສະດວກແລະຊຸກຍູ້ຂະບວນການສ້າງຈິດສຳນຶກຂອງປະຊາຊົນໂດຍໃຫ້ ມີຂໍ້ມູນຢ່າງກວ້າງຂວາງ...”) ແລະຫລັກການ 19 (ບອກວ່າ “ປະເທດຕ່າງໆຈະຕ້ອງແຈ້ງເຕືອນລ່ວງໜ້າໃຫ້ ທັນເວລາແລະໃຫ້ຂໍ້ມູນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງແກ່ປະເທດທີ່ມີແນວໂນ້ມຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກກົດຈະກຳຊຶ່ງອາດກໍ່ໃຫ້ເກີດ ຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງຂ້າມຊາຍແດນ ແລະຈະຕ້ອງປຶກສາຫາລືກັບປະເທດເຫລົ່ານັ້ນແຕ່ຫົວທີແລະ ດ້ວຍຄວາມເຊື່ອໝັ້ນທີ່ດີ.”)

¹⁹ ເບິ່ງ ສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍການລົບລ້າງທຸກຮູບແບບຄວາມມີອະຄະຕິຕໍ່ພວກແມ່ຍິງ, 1249 U.N.T.S. 13, ມາດຕາ 7 (ຂ), ປະໄວ້ສຳລັບລົງລາຍເຊັນ 1 ມີນາ 1980 (ສິດທິໃນການເຂົ້າຮ່ວມໃນການວາງນະໂຍບາຍ ຂອງລັດຖະບານ) ແລະມາດຕາ 14, ຫຍໍ້ໜ້າ 2 (ກ) (ສິດທິໃນການເຂົ້າຮ່ວມໃນການວາງແຜນພັດທະນາ); ເບິ່ງອີກຕື່ມ ຫລັກການ 20 ຂອງຖະແຫລງການຮີໂອ (ບອກວ່າ “ພວກແມ່ຍິງມີບົດບາດສຳຄັນໃນການບໍລິຫານ ຈັດການກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມແລະການພັດທະນາ. ດັ່ງນັ້ນການມີສ່ວນຮ່ວມຢ່າງເຕັມສ່ວນຂອງພວກເຂົາເຈົ້າຈຶ່ງ ມີຄວາມສຳຄັນຫລາຍ ເພື່ອບັນລຸການພັດທະນາທີ່ຍືນຍົງໄດ້.”)

²⁰ ຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງ, ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນຢູ່ໃນສະພາບເງື່ອນໄຂຂອງຄະນະກຳມາ ທິການແມ່ນ້ຳຂອງ, ໜ້າ 3 (ບໍ່ໄດ້ລົງວັນທີ) (ເນັ້ນໃສ່ຕົ້ນສະບັບ).

²¹ ຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງ, ການມີສ່ວນຮ່ວມຢູ່ໃນສະພາບເງື່ອນໄຂຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງ, ໜ້າ 8-9 (ບໍ່ໄດ້ລົງວັນທີ)

³² CBD, ບົດນຳ, ອານຸມາດຕາ 5.

³³ CBD, ມາດຕາ 3 (ບອກວ່າ “ອີງຕາມກົດບັດສະຫະປະຊາຊາດແລະຫຼັກການຂອງກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ, ປະເທດຕ່າງໆມີສິດທິອະທິປະໄຕທີ່ຈະເອົາຊັບພະຍາກອນຂອງຕົນມາໃຊ້ປະໂຫຍດ ເປັນໄປຕາມນະໂຍບາຍຂອງຕົນເອງກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມ, ແລະມີຄວາມຮັບຜິດຊອບເພື່ອຮັບປະກັນວ່າກິດຈະກຳທີ່ຢູ່ພາຍໃຕ້ຂອບເຂດອຳນາດຫຼືການຄວບຄຸມຂອງຕົນ ບໍ່ກໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງປະເທດອື່ນ ຫຼືຕໍ່ເຂດທີ່ຢູ່ນອກເໜືອຂີດຈຳກັດຂອງຂອບເຂດອຳນາດໃນລະດັບຊາດ.”)

³⁴ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 15

³⁵ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 16

³⁶ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 23

³⁷ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 23

³⁸ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 17 (ບໍ່ມີການອ້າງອີງພາຍໃນ)

³⁹ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 18

⁴⁰ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 26

⁴¹ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 26

⁴² ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 26

⁴³ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 27

⁴⁴ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 30

⁴⁵ ໂຮແກນ ໜ້າ 8

⁴⁶ ບາແຣນ ເອ ອໍ ໜ້າ 23

⁴⁷ ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມທາງດ້ານຍຸດທະສາດກ່ຽວກັບພະລັງງານນໍ້າຢູ່ໃນແມ່ນໍ້າຂອງສາຍຫຼັກຈັດທຳຂຶ້ນໂດຍສູນລະຫວ່າງປະເທດກ່ຽວກັບການບໍລິຫານຈັດການສິ່ງແວດລ້ອມ ສຳລັບຄະນະກຳມາທິການແມ່ນໍ້າຂອງ, ໜ້າ 24 (ຕຸລາ 2010).

⁴⁸ ຄວາມຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍຂອງການຄຸກຄາມຫຼືການໃຊ້ອຳວຸດນິວເຄລຍ, ໜ້າ 241-242, ຫຍໍ້ໜ້າ 29. ຫຼັກການນີ້ອີງໃສ່ສອງທິດສະດີທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບກົດໝາຍທີ່ນຳໃຊ້ກັບແມ່ນໍ້າຂ້າມຊາຍແດນ – ທິດສະດີອຳນາດ

ເໜືອດິນແດນທີ່ມີຢ່າງຈໍາກັດແລະທິດສະດີຂອງຊຸມຊົນ. ຢູ່ໃນທິດສະດີທີ່ຜ່ານມາບອກວ່າ “ປະເທດໜຶ່ງອາດນໍາໃຊ້ສາຍນໍ້າຕ່າງໆທີ່ໄຫລຜ່ານດິນແດນຂອງຕົນໃນລະດັບທີ່ການນໍາໃຊ້ດັ່ງກ່າວ ບໍ່ເປັນການແຊກແຊງການນໍາໃຊ້ສາຍນໍ້າເຫຼົ່ານັ້ນຢ່າງສົມເຫດສົມຜົນໂດຍປະເທດຕ່າງໆທີ່ຢູ່ເຂດລຸ່ມນໍ້າ. ຢູ່ໃນທິດສະດີຂອງຊຸມຊົນນັ້ນບອກວ່າ “ບໍ່ຄວນບໍລິຫານຈັດການນໍ້າຈາກອ່າງຄອງລະບາຍນໍ້າເປັນຫົວໜ່ວຍອັນດຽວ, ໂດຍບໍ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບເຂດນໍ້າແດນດິນແຫ່ງຊາດຊຶ່ງມີລັກສະນະຂ້າມຊາຍແດນ. ປະເທດຕ່າງໆທີ່ຢູ່ລຽບແຄມນໍ້າຮ່ວມກັນຄວນບໍລິຫານຈັດການ, ພັດທະນາອ່າງຄອງລະບາຍນໍ້າຮ່ວມກັນ ແລະແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດກັນຈາກສິ່ງທີ່ເກີດຈາກສາຍນໍ້ານີ້.” ອາຣອນ ຊວາບັກ [Aaron Schwabach], *ການຮົ່ວໄຫລຂອງແຊນໂດສ [Sandoz Spill] : ຄວາມລົ້ມເຫລວຂອງກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດເພື່ອປົກປ້ອງແມ່ນໍ້າໄຮມຈາກມົນລະພິດ*, 16 ECOLOGY L. Q. ໜ້າ 443, 456 ແລະ 458 (1989); *ເບິ່ງອີກຕື່ມ* William W. Van Alstyne, *ກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດແລະຂໍ້ພິພາດກ່ຽວກັບ ແມ່ນໍ້າລະຫວ່າງປະເທດ*, 48 CAL. L. REV. ໜ້າ 596, 616 (1960), *ອ້າງອີງຕາມ* H.A. SMITH, ການນໍາ ໃຊ້ແມ່ນໍ້ານຳໆຊາດໃນທາງເສດຖະກິດ, ໜ້າ 150-151 (1931) (“ລະບົບແມ່ນໍ້າແຕ່ລະສາຍແມ່ນຫົວໜ່ວຍອັນ ດຽວທາງກາຍະພາບແລະທຳມະຊາດທີ່ບໍ່ອາດແບ່ງແຍກໄດ້, ແລະຫົວໜ່ວຍອັນນີ້ຄວນໄດ້ຮັບການພັດທະນາໄປໃນທິດທາງເພື່ອໃຫ້ບໍລິການແກ່ຊຸມຊົນມະນຸດທັງໝົດໄດ້ຫລາຍທີ່ສຸດ ບໍ່ວ່າຊຸມຊົນນັ້ນຈະຖືກແບ່ງແຍກເປັນສອງຂອບເຂດອໍານາດທາງດ້ານການເມືອງຫລືຫລາຍກວ່ານັ້ນກໍຕາມ.”)

⁴⁹ ກົດບັດໂລກກ່ຽວກັບທຳມະຊາດ ບົດທີ III, ຫຍໍ້ໜ້າ 21 (໑).

⁵⁰ ສົນທິສັນຍາກ່ຽວກັບສຳພັນທະໄມຕີແລະການຮ່ວມມືຢູ່ອາຊີຕາເວັນອອກສ່ຽງໃຕ້, 27 I.L.M. 610 (24 ກຸມພາ 1976), *ມີຢູ່* <http://www.asean.org/1217.htm> (ໃນມາດຕາ 10, “ຝ່າຍພາຄີທີ່ລົງນາມໃນສົນທິສັນຍາຈະຕ້ອງບໍ່ທຳການລັກສະນະໃດໜຶ່ງ ຫລືເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳໃດໜຶ່ງ ຊຶ່ງຈະເປັນການຄຸກຄານຕໍ່ຄວາມໝັ້ນຄົງທາງດ້ານການເມືອງ, ເສດຖະກິດ, ອະທິປະໄຕແລະເຂດນໍ້າແດນດິນອັນຄົບຖ້ວນຂອງອີກຝ່າຍພາຄີໜຶ່ງ.”) *ເບິ່ງອີກຕື່ມ* ສົນທິສັນຍາກ່ຽວກັບກົດໝາຍການນໍາໃຊ້ສາຍນໍ້າລະຫວ່າງປະເທດບໍ່ແມ່ນເພື່ອການເດີນເຮືອ, 36 I.L.M. 700, ບົດທີ IV. ມາດຕາ 20, *ປະໄວສຳລັບລົງລາຍເຊັນ* 21 ພຶດສະພາ 1997 (ໃນທີ່ນີ້ແມ່ນ“UIW”) (“ປະເທດຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບສາຍນໍ້າຈະຕ້ອງ, ໂດຍລຳພັງ ແລະຖ້າເຫັນວ່າເໝາະສົມກໍໃຫ້ຮ່ວມກັນປົກປ້ອງແລະອານຸລັກລະບົບຊີວະວິທະຍາຂອງສາຍນໍ້າລະຫວ່າງປະເທດ.”) ແລະ IUW, ບົດ II, ມາດຕາ 7 (“1. ປະເທດຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບສາຍນໍ້າຈະຕ້ອງນໍາໃຊ້ແມ່ນໍ້າລະຫວ່າງປະເທດຢູ່ໃນດິນແດນຂອງຕົນເອງ, ແລະໃຊ້ມາດຕະການທຸກຢ່າງທີ່ເໝາະສົມ ເພື່ອປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງຕໍ່ສາຍນໍ້າຂອງປະເທດອື່ນ. 2. ແນວໃດກໍຕາມຖ້າຫາກເກີດຄວາມເສຍຫາຍຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງກັບສາຍນໍ້າຂອງປະເທດອື່ນ, ເມື່ອບໍ່ມີຂໍ້ຕົກລົງກ່ຽວກັບການນໍາໃຊ້ດັ່ງກ່າວ, ບັນດາປະເທດທີ່ກໍ່ຄວາມເສຍຫາຍດັ່ງກ່າວຈະຕ້ອງດຳເນີນມາດຕະການທີ່ເໝາະສົມທຸກຢ່າງ, ຊຶ່ງກຳນົດໄວ້ຢູ່ໃນມາດຕາ 5 ບອກວ່າ [ໃຫ້ມີການນໍາໃຊ້ແລະມີສ່ວນຮ່ວມຢ່າງເປັນທຳແລະສົມເຫດສົມຜົນ] ແລະໃນມາດຕາ 6 ເວົ້າເຖິງ [ປັດໃຈທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການນໍາໃຊ້ຢ່າງເປັນທຳແລະສົມເຫດສົມຜົນ], ໃນການປຶກສາທາລິກັບປະເທດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ເພື່ອກຳຈັດແລະຫລຸດຜ່ອນຄວາມເສຍຫາຍດັ່ງກ່າວ, ຖ້າເຫັນວ່າເໝາະສົມກໍໃຫ້ປຶກສາເລື່ອງບັນຫາຄຳຊົດເຊີຍ.”)

⁵¹ ໂຄງການກັບຊີໂກໂວ-ນາຈີມາໂຣສ [Gabcikovo-Nagymaros Project] ລະຫວ່າງຮົງກາຣີແລະສະໂລວັກກີ (Hungary/Slovakia), 1997 I.C.J. ໜ້າ 7, 54 ຫຍໍ້ໜ້າ 78 (1997).

⁵² ໂຄງການກັບຊີໂກໂວ-ນາຈີມາໂຣສ [Gabcikovo-Nagymaros Project] ລະຫວ່າງຮົງກາຣີແລະສະໂລວັກກີ (Hungary/Slovakia), 1997 I.C.J. ໜ້າ 56 ຫຍໍ້ໜ້າ 85 (ເນັ້ນຕື່ມ).

⁵³ ສົນທິສັນຍາກ່ຽວກັບແມ່ນ້ຳຂອງ, ບົດທີ II, ອານຸມາດຕາ 8.

⁵⁴ ເບິ່ງເຕີມ ກົດບັດໂລກກ່ຽວກັບທຳມະຊາດ, ບົດທີ II ໜ້າ 11 (ເນັ້ນຕື່ມ) (ສະແດງໃຫ້ເຫັນພາບກ່ຽວກັບຫລັກການນີ້ອີກຕື່ມ “ຈະຕ້ອງມີການຄວບຄຸມກິດຈະກຳທີ່ອາດມີຜົນກະທົບຕໍ່ທຳມະຊາດ, ແລະຈະຕ້ອງໃຫ້ມີການໃຊ້ເຕັກໂນໂລຊີທີ່ສຸດທີ່ມີ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ຜົນກະທົບບໍ່ດີຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງນັ້ນໃຫ້ມີໜ້ອຍທີ່ສຸດ, ໂດຍສະເພາະ: (ກ) ຈະຕ້ອງຫລີກເວັ້ນກິດຈະກຳທີ່ມີແນວໂນ້ມຈະກໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍຕໍ່ທຳມະຊາດຊຶ່ງບໍ່ສາມາດເອົາກັບຄືນມາໄດ້ອີກ; (ຂ) ຈະຕ້ອງດຳເນີນການຕວດສອບຢ່າງລະອຽດລ່ວງໜ້າກ່ຽວກັບກິດຈະກຳ ຊຶ່ງມີແນວໂນ້ມທີ່ຈະໃຫ້ເກີດຄວາມສ່ຽງຢ່າງໃຫຍ່ຫລວງຕໍ່ທຳມະຊາດ; ຜູ້ສະໜັບສະໜູນພວກເຂົາເຈົ້າຈະຕ້ອງສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າຜົນປະໂຫຍດທີ່ຄາດໄວ້ນັ້ນ ມີຫລາຍກວ່າຄວາມເສຍຫາຍທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນຕໍ່ທຳມະຊາດ, ແລະຖ້າບໍ່ມີຄວາມເຂົ້າໃຈຢ່າງຄົບຖ້ວນຕໍ່ຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຊຶ່ງອາດຈະເກີດຂຶ້ນນັ້ນແລ້ວ ກໍບໍ່ຄວນໃຫ້ດຳເນີນກິດຈະກຳເຫລົ່ານີ້; (ຄ) ຈະຕ້ອງມີການປະເມີນຜົນລ່ວງໜ້າກ່ຽວກັບສິ່ງທີ່ຈະເກີດຕາມມາຈາກກິດຈະກຳຊຶ່ງອາດເປັນສິ່ງລົບກວນທຳມະຊາດ ແລະຈະຕ້ອງມີການສຶກສາຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມລ່ວງໜ້າຢ່າງພຽງພໍກ່ຽວກັບໂຄງການພັດທະນາ, ແລະຖ້າມີການດຳເນີນສິ່ງເຫລົ່ານີ້, ຈະຕ້ອງມີການວາງແຜນແລະປະຕິບັດກິດຈະກຳດັ່ງກ່າວ ເພື່ອໃຫ້ຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຊຶ່ງອາດຈະເກີດຂຶ້ນໃຫ້ມີໜ້ອຍທີ່ສຸດ...”); ເດວິດ ເອ. ເວີທ, [David A. Wirth] ຖະແຫລງການຮີໂອກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມແລະການພັດທະນາ: ໄປໜ້າສອງບາດກ້າວແລະຖອຍຫລັງໜຶ່ງບາດກ້າວ, ຫລືທາງກົງກັນຂ້າມ? 29 GA. L. REV. (ບໍ່ມີການອ້າງອີງພາຍໃນ) (ອະທິບາຍວ່າ “ວິທີການປ້ອງກັນລ່ວງໜ້າໄວ້ກ່ອນມີແຕ່ດັ້ງເດີມຢູ່ໃນແນວຄິດຂອງການພັດທະນາແບບຍືນຍົງ, ອາດເປັນເພາະວ່າການປ້ອງກັນໄວ້ກ່ອນແມ່ນສ່ວນໜຶ່ງຂອງພາລະໃນການພິສູດທີ່ມີຄວາມຈຳເປັນເພື່ອຕັ້ງຂຶ້ນວ່າ ການຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບການພັດທະນາສະເພາະນັ້ນຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການໃນປັດຈຸບັນ ໃນຂະນະດຽວກັນກໍເພິ່ງພໍໃຈກັບຂໍ້ຈຳກັດດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມທີ່ເປັນຢູ່ ແລະຮັກສາຄວາມສາມາດຂອງຄົນຮຸ່ນອະນາຄົດ ເພື່ອຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການຂອງພວກເຂົາເຈົ້າເອງ.”

⁵⁵ ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສັງຄົມ ໜ້າ 4.

⁵⁶ ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສັງຄົມ ໜ້າ 24.

⁵⁷ ມາດຕາ 59 ໃນລັດຖະທຳມະນູນຂອງລາຊະອານາຈັກກຳປູເຈຍ (1993, ດັດແກ້ 1999) ບອກວ່າ “ລັດຈະຕ້ອງປົກປັກຮັກສາສະພາບແວດລ້ອມແລະຄວາມສົມດູນຂອງຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະສ້າງແຜນການບໍລິຫານຈັດການທີ່ແນ່ນອນກ່ຽວກັບດິນ, ນ້ຳ, ອາກາດ, ລົມ, ທໍລະນີສາດ, ລະບົບນິເວດວິທະຍາ, ບໍ່ແຮ່, ພະລັງງານ, ນ້ຳມັນເຊື້ອໄຟແລະແກສ, ຫີນແລະຊາຍ, ເພັດພອຍ, ປ່າໄມ້ແລະເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ, ສັດປ່າ, ປາແລະຊັບພະຍາກອນທາງນ້ຳ.”

⁵⁸ ມາດຕາ 19 ໃນລັດຖະທຳມະນູນຂອງສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ (2003) ບອກວ່າ “ໝົດທຸກອົງການຈັດຕັ້ງແລະພົນລະເມືອງທຸກຄົນຕ້ອງປົກປັກຮັກສາສິ່ງແວດລ້ອມແລະຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ຄື: ສິ່ງທີ່ຢູ່ໜ້າດິນ, ສິ່ງທີ່ຢູ່ໃນພື້ນດິນ, ປ່າໄມ້, ສັດ, ແຫລ່ງນ້ຳແລະຊັ້ນບັນຍາກາດ.”

⁵⁹ ຢູ່ໃນໝວດທີ 85 ຂອງລັດຖະທຳມະນູນລາຊະອານາຈັກໄທ (2007) ບອກວ່າ “ລັດຈະຕ້ອງປະຕິບັດຕາມນະໂຍບາຍການນຳໃຊ້ດິນ, ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດແລະສິ່ງແວດລ້ອມດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:...(5) ດຳເນີນການສົ່ງເສີມ,

ການອານຸລັກແລະປົກປັກຮັກສາຄຸນນະພາບສິ່ງແວດລ້ອມ ອີງຕາມຫຼັກການພັດທະນາແບບຍືນຍົງ, ທັງຄວບຄຸມແລະກຳຈັດມົນລະພິດຊຶ່ງອາດຈະເປັນຜົນກະທົບຕໍ່ສຸຂະພາບ, ອານາໄມ, ສະຫວັດດີການແລະຄຸນນະພາບຊີວິດຂອງປະຊາຊົນ ດ້ວຍການຊຸກຍູ້ໃຫ້ປະຊາຊົນ, ຊຸມຊົນທ້ອງຖິ່ນແລະອຳນາດການປົກຄອງທ້ອງຖິ່ນໃຫ້ມີສ່ວນຮ່ວມໃນການກຳນົດໃຊ້ມາດຕະການຕ່າງໆ.” *ເບິ່ງອີກຕື່ມ* ໝວດ 73 (“ທຸກຄົນຈະຕ້ອງມີໜ້າທີ່ເພື່ອ... ອານຸລັກຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດແລະສິ່ງແວດລ້ອມຕາມທີ່ກົດໝາຍໄດ້ລະບຸໄວ້.”)

⁶⁰ ຢູ່ໃນມາດຕາ 29 ຂອງລັດຖະທຳມະນູນສາທາລະນະລັດສັງຄົມນິຍົມຫວຽດນາມ (1992, ດັດແກ້ 2001) ບອກວ່າ “ອົງການຂອງລັດ...ແລະສ່ວນບຸກຄົນທັງໝົດຕ້ອງປະຕິບັດຕາມກົດລະບຽບຂອງລັດ ກ່ຽວກັບການນຳໃຊ້ຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງທຳມະຊາດຢ່າງມີເຫດຜົນ ແລະກ່ຽວກັບການປົກປັກຮັກສາສິ່ງແວດລ້ອມ. ການກະທຳທຸກຢ່າງທີ່ມີແນວໂນ້ມຈະເຮັດໃຫ້ຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງທຳມະຊາດປົກແຫ້ງໄປ ແລະສ້າງຄວາມເສຍຫາຍໃຫ້ແກ່ສິ່ງແວດລ້ອມແລ້ວ ຈະຕ້ອງມີການເກືອດທຳມະຊາດຈະກຳດັ່ງກ່າວນັ້ນຢ່າງເຄັ່ງຄັດ.

⁶¹ ລະບຽບປະຕິບັດຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງຂອງກຳປູເຈຍສຳລັບເລື່ອງການແຈ້ງເຕືອນ, ການປົກສາທາລີລ່ວງໜ້າແລະຮູບແບບຂໍ້ຕົກລົງ ເພື່ອຕອບຄຳຖາມໃຫ້ແກ່ການປົກສາທາລີລ່ວງໜ້າ, ໜ້າ 3 (13 ເມສາ 2011).

⁶² ລະບຽບປະຕິບັດຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງຂອງໄທສຳລັບເລື່ອງການແຈ້ງເຕືອນ, ການປົກສາທາລີລ່ວງໜ້າແລະຮູບແບບຂໍ້ຕົກລົງ ເພື່ອຕອບການປົກສາທາລີລ່ວງໜ້າ, ໜ້າ 2 (ເມສາ 2011).

⁶³ ລະບຽບປະຕິບັດຂອງຄະນະກຳມາທິການແມ່ນ້ຳຂອງຂອງຫວຽດນາມສຳລັບເລື່ອງການແຈ້ງເຕືອນ, ການປົກສາທາລີລ່ວງໜ້າແລະຮູບແບບຂໍ້ຕົກລົງ ເພື່ອຕອບການປົກສາທາລີລ່ວງໜ້າ, ໜ້າ 3 (15 ເມສາ 2011).

⁶⁴ ໂຄງການກັບຊີໂກໂວ-ນາຈີມາໂຣສ (ລະຫວ່າງອົງກອນແລະສະໂລວັກກີ) ໜ້າ 81, ຫຍໍ້ໜ້າ 152; *ເບິ່ງອີກຕື່ມ* ຫຼັກການ 16 ຂອງຖະແຫລງການຮີໂອ (ຜູ້ມີອຳນາດລະດັບຊາດຄວນ “ພະຍາຍາມສົ່ງເສີມເຮັດໃຫ້ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມແລະການນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືທາງດ້ານເສດຖະກິດເປັນແບບສາກົນ, ໂດຍຄຳນຶງເຖິງວິທີການຊຶ່ງ, ໂດຍຫຼັກການແລ້ວ, ຜູ້ທີ່ກຳນົນລະພິດຕ້ອງແບກຮັບມູນຄ່າໃຊ້ຈ່າຍກ່ຽວກັບມົນລະພິດນັ້ນ ໂດຍຄຳນຶງເຖິງຜົນປະໂຫຍດຂອງປະຊາຊົນ ແລະບໍ່ໃຫ້ກະທົບກະເທືອນຕໍ່ການຄ້າແລະການລົງທຶນລະຫວ່າງປະເທດ.”)

⁶⁵ ຢູ່ໃນມາດຕາ 7 (ເນັ້ນຕື່ມ) (ຝ່າຍຕ່າງໆຕົກລົງກັນວ່າ “ຈະໃຊ້ຄວາມພະຍາຍາມທຸກວິທີເພື່ອຫຼີກລ່ຽງ, ເຮັດໃຫ້ຜົນກະທົບທີ່ອາດຈະມີຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ມີໜ້ອຍທີ່ສຸດແລະໃຫ້ຫຼຸດຜ່ອນລົງ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນປະລິມານແລະຄຸນນະພາບຂອງນ້ຳ, ສະພາບທາງນ້ຳ (ລະບົບນິເວດວິທະຍາ) ແລະຄວາມສົມດູນທາງດ້ານນິເວດວິທະຍາຂອງລະບົບນ້ຳ ຈາກການພັດທະນາແລະການນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນນ້ຳຢູ່ໃນອ່າງແມ່ນ້ຳຂອງຫລືປ່ອຍນ້ຳເສຍແລະປຸງເບນການໄຫລຂອງນ້ຳ. ຖ້າວ່າມີການແຈ້ງເຕືອນໃຫ້ປະເທດໜຶ່ງຫລືຫລາຍປະເທດ ໂດຍມີຫຼັກການຍືນຍັນທີ່ຖືກຕ້ອງແລະໃຊ້ໄດ້ ກ່ຽວກັບວ່າຈະເກີດຄວາມເສຍຫາຍຢ່າງຫລວງຫລາຍໃຫ້ແກ່ ປະເທດໜຶ່ງຫລືຫລາຍປະເທດທີ່ຢູ່ລຽບຕາມແຄມນ້ຳ ຍ້ອນການນຳໃຊ້ຫລືປ່ອຍນ້ຳເສຍລົງສູ່ນ້ຳໃນແມ່ນ້ຳຂອງແລ້ວ ປະເທດນັ້ນຫລືປະເທດຕ່າງໆຈະຕ້ອງຢຸດເຊົາສິ່ງທີ່ກໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍທີ່ອ້າງເຖິງນັ້ນທັນທີທັນໃດ ຈົນກວ່າຈະມີການກຳນົດສິ່ງທີ່ກໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍອີງຕາມມາດຕາ 8.”

⁶⁶ ຢູ່ໃນມາດຕາ 7 (ເນັ້ນຕື່ມ) (ຝ່າຍຕ່າງໆຕົກລົງກັນວ່າ “ຖ້າຫາກຜົນກະທົບທີ່ເປັນອັນຕະລາຍນັ້ນກໍ່ໃຫ້ ເກີດຄວາມເສຍຫາຍຢ່າງຫລວງຫລາຍຕໍ່ໜຶ່ງປະເທດຫລືຫລາຍປະເທດ ຍ້ອນການນໍາໃຊ້ຫລືປ່ອຍນໍ້າເສຍລົງສູ່ ແມ່ນໍ້າຂອງ ໂດຍປະເທດໃດໜຶ່ງຫລືຝ່າຍຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງແລ້ວ ຈະຕ້ອງກໍານົດປັດໃຈທີ່ກ່ຽວຂ້ອງທັງໝົດ, ສາເຫດ, ລະດັບຂອງຄວາມເສຍຫາຍແລະຄວາມຮັບຜິດຊອບຕໍ່ຄວາມເສຍຫາຍທີ່ປະເທດນັ້ນກໍ່ຂຶ້ນ ໂດຍໃຫ້ສອດ ຄ່ອງກັບຫລັກການຂອງກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງປະເທດ, ແລະເວົ້າເຖິງແລະ ແກ້ໄຂບັນຫາທຸກຢ່າງ, ຄວາມແຕກຕ່າງທາງດ້ານຄວາມຄິດເຫັນແລະຂໍ້ພິພາດໃນລັກສະນະເພື່ອນມິດແລະ ຕາມເວລາ ແບບສັນຕິທີ່ດັ່ງທີ່ບອກໄວ້ຢູ່ໃນມາດຕາ 34 ແລະ 35 ຂອງຂໍ້ຕົກລົງນີ້ ແລະສອດຄ່ອງກັບກົດປັດ ຂອງອົງການສະຫະປະຊາຊາດ.”

⁶⁷ ຄະນະກຳມາທິການໂລກກ່ຽວກັບເຂື່ອນ, ເຂື່ອນແລະການພັດທະນາ: ໂຄງຮ່າງໃໝ່ສໍາລັບການຕັດສິນໃຈ, ໜ້າ 229-230 (ພະຈິກ 2000) (ບໍ່ມີໝາຍເຫດພາຍໃນຢູ່ລຸ່ມ, ເນັ້ນຕື່ມ).

⁶⁸ ອັນນີ້ຍັງສອດຄ່ອງກັບຫລັກການ 13 ຂອງຖະແຫລງການຮີໂອນໍາອີກ ຊຶ່ງບອກວ່າ: “ປະເທດຕ່າງໆຈະຕ້ອງ ຮ່າງກົດໝາຍແຫ່ງຊາດກ່ຽວກັບຄວາມຮັບຜິດຊອບແລະຈ່າຍຄ່າຊົດເຊີຍໃຫ້ແກ່ຜູ້ທີ່ຮັບເຄາະຈາກມົນລະພິດແລະ ຄວາມເສຍຫາຍອື່ນໆດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ. ປະເທດຕ່າງໆຍັງຈະຕ້ອງຮ່ວມມືກັນຢ່າງໄວວາແລະມີຄວາມມ່ຽງໝັ້ນ ຫລາຍຂຶ້ນ ໃນການຮ່າງກົດໝາຍກ່ຽວກັບຄວາມຮັບຜິດຊອບແລະຈ່າຍຄ່າຊົດເຊີຍອີກຕື່ມ ສໍາລັບຜົນກະທົບ ທີ່ບໍ່ດີເກີດຈາກກິດຈະກຳຕ່າງໆ ພາຍໃນຂອບເຂດອຳນາດຫລືຄວາມຄວບຄຸມຂອງຕົນທີ່ມີຕໍ່ເຂດທີ່ຢູ່ນອກເໜືອ ອຳນາດຂອງຕົນ.”

⁶⁹ ກອງປະຊຸມວຽນນາກ່ຽວກັບກົດໝາຍຂອງສົນທິສັນຍາ, ມາດຕາ 26, 1155 U.N.T.S. ໜ້າ 331, ປະໄວ້ສໍາ ລັບລົງລາຍເຊັນ 23 ພຶດສະພາ 1969.